

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

ARALIK 1967

İÇİNDEKİLER:

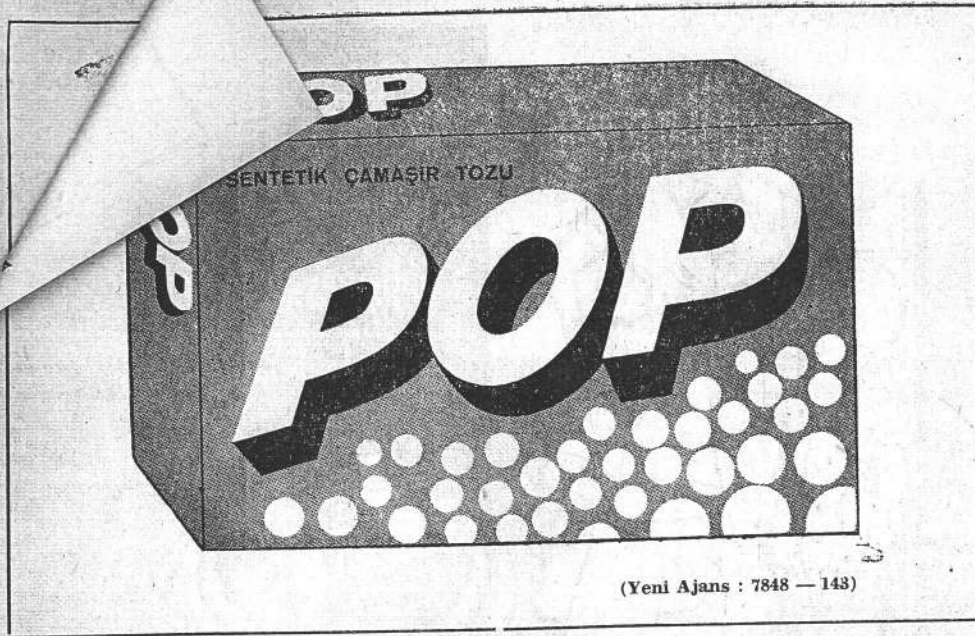
Ammanist'ler	Ayhan DOĞANÇ
Seyran'ın Yayınlanmamış Şiirleri	Cahit ÖZTELLİ
Kars'ta Koyunun 100'ü	Mustafa TURAN
Folklorcularımız : Yusuf Ziya Demircioğlu	T.F.A.
Tire Yemekleri	Gündüz ARTAN
TET Birinci Folklor Derleme Gezisi	Muammer SUN
Turgutlu'da Dış Buğdayı	Kemal AYALDI
Konya'da Yapılan İkinci Aşıklar Bayramı (1)	M. Adil ÖZDER
Ankara'lı Aşık Ömer'in Üç Koşması	İhsan HİNÇER
Elbistan'da Alkarısı İnanması	A. Ümit ALOĞLU
Bir Masal : İncili Çadır	Veysel ARSEVEN
Türk Folklor Kurumu Kongresi ve Diğer Olaylar	Bora HİNÇER
Ardanuç'lu Aşık Efkarî (VIII)	A. Emin ARSLAN

BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI : 221

KURUŞ : 100

**Memleket içindeki
Bankacılık hizmetleriniz
kadar
MEMLEKET DIŞI
BANKA İŞLERİNİZ
için de
TÜRK TİCARET BANKASI
EMRİNİZDEDİR**

TÜRK TİCARET BANKASI

KÜLTÜR YAYIN 9

(Folklor : 144)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949
AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 221

ARALIK 1967

YIL : 7 — CİLT : 4

Ammanistler

Larry R. Yoder'a

Yazan : Ayhan DOĞANÇ

Türk Folklor Kurumu Derleme Grubu Başkanı

Amerika Birleşik Devletlerinde tarlasına, ailesine ve dinine aşırı derecede bağlı olarak yaşayan etnik bir gurup var. Bunların en büyük gayesi Tanrının vadettiği ebedi hayata nail olmak ve yaşam felsefelerini İncil'e -her ne bahasına olursa olsun- bağlamak. Ashında Protestan olup, Martin Luter ve diğer reformcuların tezini güderler : "Din vicdan meselesidir, şahsa göre değişebilir." Meselâ, çocukken yapılan vaf-tizin ehemmiyetine inanmayıp, insanın ergenlik çağına eriştikten sonra Tanrı ile aktini yeniden yapmasını isterler. Mamafih bu inançları yüzündendir ki, bir çoğu türlü işkencelere maruz bırakılmış, demir yollarında öldürülmüşler veya çuvallar içerisine konarak sulara atılmışlardır. Bütün bunlara lâyık görülmelerine sebep kâfirlikle itham edilmiş olmalarıdır. Kendileriyle alay edilir ve hatta camlarına taş atılır.

Bugün sayıları 50.000'i aşan Ammanistler (Amish'ler) isimlerini örflerinin kurucusu İsviçreli Jacob Amman'dan almışlardır ve halen Amerika'da bulunanları bilhassa Amish diye tanırlar. Kendilerini Amerikaya William Penn davet edip, bilhassa Pennsylvania'da yer göstermiştir. İki üç asır evvel Amerika'ya gelmiş olan bu insanları Pennsylvania, Ohio, Indiana eyaletlerinde gezinirken görürsünüz.

Onları düz siyah, mavi, beyaz veya yeşil elbiseleri içinde ve başlarındaki boneleriyle tanımakta hiç de güçlük çekmezsiniz. Sımsiyah renkteki fayton arabaları içinde, yüzlerinde ekseri ciddi insanların hali, tı-kır tı-kır geçip giderler. Günüahır diye çoğu evinde elektrik yakmaz, otomobil kullanmaz, traktörü tarlasına uğratmaz. Sinemaya, tiyatroya, vesair eğlence yerlerine uğramayan bu insanlar eşin dostun evinde, on beş günde bir tertemiz bir anbarda toplanıp bir kaç saat süren ibadetlerde bulunurlar, zira kiliseye ihtiyaç duymazlar. Küfür edenine, veya yemin edenine rastlamanız adeta imkânsızdır. Bütün çabalar ve zevk, Tanrı sevgisine nail olmak ve bu dünyayı hor görmek içindir. Tarlasında petrol çıkan Ammanist, zengin olmayı gaye edinmediği için toprağını arsa fiyatına satar, süs ve ünvanlardan kendini sakınır.

Muhitteki yaşlı, genç ve çocuklar bu dini toplantıya gitmeye mecburdurlar. Eşin dostun buluşabilmesi için bundan daha iyi fırsat bulunmaz. Üç dört saat süren bu ibadetten ve bilhassa Almanca İncil ve ilâhilerden bir şeyler anlamayan çoğunluk, bilhassa ihtiyaçları uyuklamağa, çocuklar ise mendilleriyle oynama dalarlar. Dini liderliği, para karşılığı olmadan hayatı boyunca

bir zat yapar.

Her ailenin en aşağı dört beş çocuğu ol-
duğünü gördüm. Bu çocuklar daha dört
beş yaşlarında iken anne ve babalarına
yardım etmeğe alışınıyorlardı. "Menne-
nite" tarikatına bağlı olanların bilhassa ne
dereceye kadar ailede büyüklere hürmet
ettiklerini müşahade ettim. Üniversiteden
bir arkadaşının evinde tatillerini geçiren
ken babasının doksanı aşkın dedesinden ne
kadar çekindiğini ve büyük saygıyla hare-
ket ettiğini izledim. Yaşanılan prim ve
ya yaşlılık sigortasından istifade etmeği
düşünüyorlardı. Güvenecek en büyük dal
olarak evlâtlar, komşular vardı. Başına fe-
laket gelen, komşunun yardımından emni-
di, Goshen'a (Indiana) giderken yanan bir
evin yerine iki günde yenisinin dikildiğini
gördüm. Komşular gece gündüz demeden
sıcak Indiana güneşi altında ameliyat ya-
yorlardı. Elektrikçi istemiyorlardı ama,
kanalizasyon son sistemdi. Evet, Amma-
nist elektrik yakmaz. Güneş batınca, dö-
ğacak güneşi erkenden selâmlamak için er-
ken yatağa gitmek gerektiğine inanır.

Atarları tarlasını sürmesini bilen Am-
manist topraktan nasıl bol mahsul alacağı-
nı bilir. Her şeyin başı çok çalışmaktır. Va-
sat bir Amerikan çiftçisinden daha zengin-
dir, zira oyle her şey için para sarf etmez.
Femur ziraat alanına getirtilerine adeta
gülenek bakar, bütün bu icatların edat-
ları tarafından kullanılmadan gül gibi ge-
linip bu dünyadan eteklerini çektiklerini
sözlerine ilâve ederler.

İsânları büyük bir ekseriyetle Pen-
nsylvania Almancası olup, yüksek Alman-
ca ve İngilizce konuşurlar. Bazen bu üçü-
de birbirine karışır. Kadınlar türlü çiçek
yetisttirirler, kışın evlerinde motifleri tipik
güvercin, lâle, kalp ve hayat ağacı olan na-
kız ve örgülerle meşgul olurlar ve çeşitli
tuzlu ve tatlılarla masalarını süslerler.
Misafirperverdirler.

On altı veya daha ileri yaşta olanlar ne-
zih toplanırlar tertip ederler ve adeta bu
toplantılarda müstâşebel çiftler birbirleri-
ni secerler. Fiört devresi gizli tutulur. Bir
çoğunun biyolojik bilgilerden bihaber ol-
duğünü duyumsadım. Dügünler onlar için
en önemli toplumsal olaylardan sayılır ve
çoğu zaman hasattan sonradır. Nişan diye
bir şey bilinmez, her halde yüzük süs eş-

yası olduğu için parmağa bir şey takılmaz.
Yeni evliler kızın evinde kalırlar ve ertesi
gün büyüklere ziyarete gidilir.

Tesbit edilen bayramlar sadece dini ma-
hiyette olanlardır. İki içilmez, fakat bazı
Ammanist muhitlerde bütün içilimdedir.
Dillerindeki ağır ananevi ilâhlerdir, veya
pek aşk mevzularına temas etmeyen tür-
külerdir. Bu ciddi şarkılar gibi ciddi elbi-
seler giyerler. Koppalı ve siyah pantolon
(askılı) ve ceket erkeklerle malsus bir
kılıkır. Evlenen adam sakallı dolasıır hep,
sakalını hiç kestirmez. Buna mukabil bi-
sakalı hiç sakalı ile Ammanist bir kadın
veya tül boneleli ile Ammanist bir kadın
hemen tanırız. Sırtında sokakta ise mu-
hakkak siyah pelerini, veya önünde uzun
önüklü biçiminde ve arkadan bağlı bir par-
ça vardır. Mamafih kışın beyaz bonelelin
yerini siyah kumaştan olanları alır, bunun
da günah sayanları yok değil aralarında.
Erkekler geniş kenarlı siyah şapkalarda
başlarından adeta hiç çıkmazlar, hatta
küçük erkek çocukları bile kâküllü ve ku-
laklarına kadar uzanan saçlarını örterler
ve okula bazan çıplak ayak giderler.

1963 yılbaşı tatilinde bu insanları daha
ilayce tanıyabilmek gayesi ile Kuzey İndi-
ana'ya gittiğimde bir Ammanisti' arkada-
şım akşam çayına davet etmişti. Mahzun
bir hali vardı misafirin. İlk önce kendisinin
pek yorgun olduğunu zannettim, fakat ko-
nuşmalarımız ilerledikçe bunun bir suçlu-
luk kompleksinden ileri geldiğini anladım:
bu zat Ammanist an'anelerine karşı gelecek
otomobil kullanmış ve hatta tamirciliğini
mişt: ailesi yanına dönecek, makinalara
veda edecek ve kilise huzurunda af talep
edecekti. Amerika'ya Hollywood zannede-
lerim için inanılmıyacak bir şey bu. Dü-
şünmüz bir kere, çocukların yüzü gözü
açılır diye, orta okuldan sonra çocuğu an-
ne ve baba okula göndermiyor, tarlasına
bağlıyordu. Koleje gidenlerin sayısı pek
azdı şüphesiz. Evlâtları için arzu ettikleri
sey namuslu, sade ve çalışkan olmalarıydı.
Davranışları hoş görülmeyen çocukların
sopalandıklarını duydum. Lâkin bu insan-
lar ne silâh tutarlardı ve ne de askere gider-
ler. Şimdi vergilerle atom bombası yapı-
lıyor diye kara kara düşünüyorlar ve vergi
vermemelik de edemiyorlar: "Sezarın hak-
kı Sezara verilmeliymiş".

Saz Şairleri :

Seyranî'nin Yayınlanmamış Şiirleri

Yazan : Cahit ÖZTELLİ
MİLLÎ Folklor Enstitüsü Müdürü

Son günlerde elime geçen "İrşad-nâme"
adlı yazmam sonunda Râhî, Nebâtî, Hüsnî,
Derişî, Kul Nesimi, Misali, Semî, Safî,
Naksî, Fuzûlî, Şehîr Abdal, Hilmi Baba,
Niyazi, Vîranî, Kul Himmet, Tîrâbî, Kul
Öksüz, Âşık Paşa, Pîr Sultan Abdal, Ha-
tayî, Kaygusuz, Teslim Abdal gibi ad bi-
linen ve bilinmeyen şairlerin şiirleri ara-
sında Seyranî'nin de şiirleri vardır.

Seyranî'nin bu şiirleri, kaynak eser olan
"Sânihât-ı Seyranî" de yoktur. Yukarıda
adlarını verdiğim şairler içinde şimdide
dek adı bile bilinmeyen Râhî'nin yirmi bir
şiiri var. Onunkiler yanında Seyranî'nin on
dört şiiri de var. Ötekilerin ancak birkaç
şiirleri vardır.

Manzum bir eser olan İrşad-nâme'nin şa-
iri Râhî'dir. İrşad-nâme H. 1223/M. 1807
tarihinde yazılmıştır. Yine Râhî'nin şiir-
leri arasında bulunan bir destanın mis-
ralarının birinde 1265/1848 tarihi geçi-
yor. Seyranî'nin ölümü 1283/1866 tari-
hindedir. Seyranî'nin aşağıda verilen (9)
sayılı kognasında Râhî'nin ölümünden
söz var.

Verdiğimiz tarihlerden çıkardığımız şu-
dur :

Râhî, Seyranî'den yaşıdır, onun çağa-
sıdır ve belki de Seyranî'nin ustasıdır.
Çünkü Seyranî'nin bu defter içindeki şi-
irleri başka hiç bir cönkte ve Sânihât'ta
yoktur. Ancak Râhî'nin eserinin içinde
var. Acaba, nasıl olmuş da Râhî'ye ait bir
eserin sonunda yer almış bu on dört şiir?
Muhakkak ki ikisi arasında bir yakınlık
vardır. Sonra, Seyranî, şiirlerinde başka
kimseyi anmadığı halde Râhî'nin ölümünü
kognasında anmış. Demek ki Râhî, Seyra-
nî'nin ölüm tarihi olan 1866'dan önce öl-
müştür. Râhî üzerinde ayrıca duracağım
için burada ancak Seyranî dolayısıyla
kendisinden söz açmak zorunda kalam.

Daha önce çıkan "Derî - Seyranî" adlı
kitabında birkaç yeni şiirini vermiştim.
Bir tane de başka bir cönkte bulduğum (sa-
yı 15) kalenderisini de şimdî ötekilerle bir-
likte veriyorum. Verilen şiirlerin bazıları
aruz ölçüsündedir. Bunlar, başka saz şa-

irlerinin içinde olduğu gibi hatalarla yük-
lüdür.

1

Bu aşkın cânnını bezm-i ezelden
Dama damla içtik filânelerden
Mest sermest olamaz o bir güzelden
Özti ayrılır mı mestânelerden

Mitrâiller Hakk'a doğru varamaz
Hakkıât râhında cânı veremez
Sofu çok açılma aklın eremez
Sual cevap olmaz ârifânelerden

Güzeller şahını dilde götürürüz
Sultana, hanlara bir baş vururuz
İkramınız üzere kavî dururuz
Boyle destur aldık mestânelerden

SEYRANÎ, eğlenir dil âsitanada
Müteg-i dil kalur mu bu âşıyanda
Aşkın bâzar ettik devr-i cihanda
Mahabbet aluruz her cânelerden

2

Emr-i Hak bizleri del (i) dolandırır
Feleğin işine hille olur mu
İnsanı gâfilten aşk uyandırır
Bize bundan öze çille olur mu

Okuyup fikr ettim bir pîrin adın
Sunda ağzımıza lezzeti tadın
Bir şah-ı sultanın yedik tokadın
Bize başka yüzden sille olur mu

3

SEYRANÎ seyr ettim bir pîr âdemi
Ne devlettir bulan iksir-i âdemi
Kabdân kaba koyar takdir âdemi
Öyle olamayınca böyle olur mu

Mir'at-ı mücellâ vech-i Rahmani
Yazılmış sevdiğim kitap değil mi
Harfleri düzülmüş resm-i resmânî
Keşide olunmuş dört bab değil mi

Kaşkların titretir dil ârâma
Hübbeler öğretir can hümmama
Gönlü kâblesinin beş imama
Ezeli sen düşünün âşık pâyma

Dil vermem olmasa kabî âyine
Ah efendim senin hak-ı pâyine
Bu SEYRANÎ kulun tûrab değil mi
Felek aksî dönme adam başına

4

Ah ettikçe zâr üstüne zâr basar

Zehr-i mâr katarsın adam aşına
Mihnet basar, keder basar, kâr basar.
Yetmeli yularsız aslan olanı
O terk eder silâsını, vatânı
Aşk-u sevdalara düşen adamı
Sûzan basar, nîran basar, nâr basar
Kişinin gözünden yaş cûş edende
Eşkiya olanlar dem-hoş edende
Yiğit olan kötü söz işidende
Namus basar, hicab basar, âr basar
SEYRANÎ nâ-merde söyleme beyit
Eğlenme yanında sen dahi sükût
Süt be-süt güheylân cins olan yiğit
Ağır iner, ağır biner, dar basar

5

Saçı Leylâ bizi gurbete saldı
Gehi cünun mecnun deli gezdirir
Aşk-u sevdasını verdi bizlere
Gehi âşık, sâdık, vâli gezdirir
Dert, mihnet çektirir aşk sūzanımız
Gurbet için doğurmuş analarımız
Darmadağın yazmış dânelarımız
Ol sebepten gurbet ili gezdirir
SEYRANÎ gönümüz ikrar bağladı
Bülbül gonce için al kan ağladı
Ceyhun suyu gibi aktı çağladı
Şađ, Murad, Nil gibi seli gezdirir

6

Hey ağalar bizi yaktı pişirdi
Ateşli yâr, sūzanlı yâr, nazlı yâr
Bülbül gibi coşup aşka düşürdü
Sünbüllü yâr, goncalı yâr, hârlı yâr
Bu aşkın nârına ciğer dağıtır
Yedi ırmak gibi her an çağlatır
Durmaz, gözlerime al kan ağladır
Figanlı yâr, nâlanlı yâr, zârlı yâr
Feleğin gurbette canına kasdı
Tig-i hançerini bağrıma basdı
Mansur gibi beni zülfüne asdı
Kemanlı yâr, kendirli yâr, dârlı yâr
Başım üzre aşk-u sevda getirdi
Cemalın görenler aklın yitirdi
Bizi tūffah edüp yerde bitirdi
Meyveli yâr, secerli yâr, nârlı yâr
İki gözlerime al kan dökürür
Aşkın tarlasına cevher ektirir
Âşık SEYRANÎ'ye sitem çektirir
Mihnetli yâr, kederli yâr, kârlı yâr

7

İşte geldi Sultan Nevruz ayları
Nice yeşillenmiş ya seni gözler
O gülşen bağında bülbül zârları
Vakt-i seher uyan ya seni gözler

Vakt iken okut gel Yasin sininde
Erenler otursun sofrâ sininde
Kemal da (ğa) reîğında, vakti sininde
Sûre-i Tenzilde ya seni gözler

Cevher dura, sedef durasın dura
Ağır dura, kâmil durasın dura
Defter dura, divan durasın dura
Adalet canları ya seni gözler

SEYRANÎ bu sinde Yâsin gözedir
Ağlar dideleri ya sin gözedir
Ecel peymanesi ya sin gözedir
Gönül âhir mekân ya sini gözler

8

Yaş döker, kan döker şâhım bu gözler
Hasret bucağında kadime döndüm
Felek eleğinden elendik bizler
Süzüle süzüle nesime döndüm

Değilliz âlemin kaygusunda biz
Tevekkül hanımın yapısında biz
Gam, hicran şâhının kapısında biz
El bağı, baş eğri nedime döndüm

Sevda başımıza yaptı yuvalar
Aradım, bulmadım derde devalar
Yâ ilâhî senden hamd-ü senâlar
İlimle, amelle selime döndüm

SEYRANÎ arzular gonca güllerin
Âsitanı bekler garip kulların
Bekleyü bekleyü şâhım yolların
Anasız babasız yetime döndüm

9

Bülbüller misali çok çektim zârı
Yine goncaların feryadı kaldı
Yakdı derunumu ayrılık nârı
Ne şaz olsun gönül, bidâdı kaldı

On iki ilimi getürdük hıfza
Kudret kâtipleriyle başladık hatta
Hatibler haşredeki okusun hutbe
Kimler men ediyor, berâtı kaldı

Boş değiliz pir ikrarın güderiz
Muhabbet bağının suyun yudarız
Kıyamet haşr olsa böyle giderüz
Bu biz ednâ teki evlâdı kaldı

Kadir Mevlâm ayırmasun hânedan
Nasibimiz cem eylerüz dânedan
Sefil RÂHÎ kondu göçtü fâniden
SEYRANÎ, mahlâsı bir adı kaldı

10

Bir yâre hayran olanlar mâsûvâlardan geçer
Aklını ana verir hep boş davâlardan geçer
Uğrayanlar ol yârin hem mekteb-i irfanına
İlm-i ledün öğrenir tehi manâlardan geçer

Hırka post olup gezenler terk ederler dünyayı
Dillerinde virt ederler gonca-i gül rânâyı
Bülbül-i seydâ misali koparır vâveylâyı
Dûd-i âhî âşkın arş-u semâlardan geçer

Yer çekemez, gök çekemez âşkın sevdasını
Daldılar derya-yı aşka, aldılar yektâsını
Leylâ'ya âşık olupta ararlar Mevlâsını
Divâne mecnun gibi güh-u sahrâlardan geçer

SEYRANÎ, âşıkı bildi dilber-ü dilrübâlar
Kaldı başım üzre merakı derd-i aşkı sevdalar
Yanımda pervane gibi divane âşkıyalar
Can verir cânân için kuru kavgâlardan geçer

11

Çarhı felek dönerek burc-ı devran ölçer döker
Arş-u kürsî devr eder sems-i nûrân ölçer döker

Günde, yetmiş yüz yıllık yola gitmede mülk ile
Yedi kat zemini gök mâh-i tâban ölçer döker

Sâf sâf melekleri hizmet için müminlere
İlm-i hikmet kudreti ancak mercân ölçer döker

Kevkebi bulutlarda emr-i Hüdaya bakar
Vakt olunca iki melek eyi mizan ölçer döker

Yıldırımlar çifte çifte gürlüyüp inmektedir
Cümle secer, yedi deryâ, dü cihan ölçer döker

SEYRANÎ, hikmet-i Mevlâ, aşk-u sevdadır ezel
Sırr-ı esrarı âşık-ı ârifan ölçer döker

12

Ey efendim hasretinle bu dilim hasta yatur
Kan döker leyl-ü nâhaâr dideler beste yatur
Mâtemin dutar idim aşkınla bülbül-ves senin
Sinem üzre sevdâların cümlesi reste yatur

Bendeni red etme şâhım ulu dergâh aşkına
Seksan bin hüccâc ile Medine seyyâh aşkına
Sanma hilâf çıkdı dilden ism-i fettâh aşkına
Gül cemâlin görmeyeli gönümüz yasda yatur

Öyle bir hoşça bakubdur dide-i şehâların
Derdile feryâd ederler bülbül-i seydâların
Nâr-ı hasret, derd-i mihnet, aşkile sevdâların
Sanma bende, sanma sende hep cümle nasda yatur

SEYRANÎ gördü vücudun Sûre-i vettûr gibi
Bir safir sehba bedenden dâima mâmur gibi
Ey efendim her kelâmın şerbet-i engür gibi
Şerbeti korlar, velî ol kâse vü tasda yatur

13

Nikabın yüzüne çeksen ey perü
Hû çeker sultanlar al yanağına
Bu dünya kurulup olandan berü
Meftûn Süleyman'lar al yanağına

Ruhların âlmı gülden seçdiler
Lâl-i lebin hamrasını içdiler
Bin Mısır haznesi bahâ biçdiler
Ehl-i dil irfâneler al yanağına

Cemâlin yakubdur o pervâneyi
Buldu âşıkların aşk-ı meyhaneyi
Bekleyüb dururlar timarhaneyi
Divâne olanlar al yanağına

SEYRANÎ bu aşkı buldu ezeller
Hicran tarlasına ekdi güzeller
Bunca divân, defter, bunca gazeller
Düzer şâiranlar al yanağına

14

Mevlâ'nın nûru boyası biri yerde, biri gökte
Melekler kadim duası biri yerde, biri gökte

Hezâr bin seneler gökte asılı durur kandil
Anun hikmeti, mânâsı biri yerde, biri gökte

On sekiz bin âlem üzre döner hem sırrı bilinmez
Ebû rahmetin deryâsı biri yerde, biri gökte

On iki burc felekte yedi yıldız döner gezer
Ay güneş savkı ziyâsı biri yerde, biri gökte

Direksiz kuruludur ibret için gör bu âlemde
Yedi kat yerler binası biri yerde, biri gökte

SEYRANÎ ile hâkden alubdur Âdem'i Havvâ
Çâr anasının mâyesî biri yerde, biri gökte

15

Kalenderi

Aşk fennini yâr, bendene her gün okudursun
Kâhice nâ-şad, kâhice memnun okudursun

Ettin beni sen hâfız-ı Kur'an belâgatte
Meclis-i ârifânede elfâz-ı meknûn okudursun

Handânelenüb ruhları gül gül, dili bülbül
Destinde sâki kâse-i gülğün okudursun

Aklımı alub hâmuş, bi-hûş niçün ettin
Leylâ beni sahrada Mecnun okudursun

SEYRANÎ senin âşık-ı sâdıkın olunca
Her zevk-u safâ bizlere kanun okudursun

Zehr-i
Mihne

4601

Kars'ta Koyunun 100 ü

Yazan : Mustafa TURAN

rs nilmektedir. Ulu bir kavmin adı olan "koyun - koç" Oğuz kili- selerinde ve İslamiyetin ka- bulünden sonra da cami ve mezar taşlarında yer almıştır. İğdırda Karakoyun köyü mezarlığında, Çıldırda Gagaç ve Taşköprü köyünde koyun ve koç heykelleri en canlı örnekleridir. Gene eski Türklerde ol- duğu gibi yakınlarından biri ö- len kimseye başsağlığı dile- meğe gidenler; ölü sahibine verilmek üzere; beraberlerinde koç veya koyun götürürler. Koyun ayrıca halkın folklor kaynağı da olmuştur. Koyunla ilgili hikâyeler, çoban ve ağa üzerine koşmalar, ortaoyunla- rı oldukça zengindir. Bunlardan biri de hemen her köyde rast- lanabilen Koyunun Yüzüdür.

Hunların asıl adının "Kun" olduğu, bunun da eski Türkçe- de "koyun - koç" anlamına gel- diği Çin kaynaklarından öğre-

Bu günü herkes Ramazan günleri gibi sayar ve bekler. Koyunun Yüzü gününe kadar kışın bütün sıkıntılı günleri geçmiş, koyunun kısır ve gebe olanları belli olmağa başlamıştır. Koç katımından tam yüz gün geçmiştir. Bu gün bir bay- ram günüdür. Çobanların hep- si toplanarak bir program ha- zırlarlar. İki erkek arkadaşa kadın elbisesi giyindirir, diğ- erleri de çeşitli kıyafetlerle dik- katli çekmeğe hazırlanırlar. Köyde bulunan tulum, kaval gibi çalgılarla koyun sahiplerinin evlerini gezerek türküler söyler ve oyunlar oynarlar.

Koyunun yüzü geldi
Gün çaldı (güneş doğdu) buzu
deldi

Çobana taze keçe
Ağaya kuzu geldi.

Kara koyun kaş (kaç) koyun
Sürülerde baş koyun
Koçlar seni bulanda
Kara gider kış koyun

Ağkoyun alayınan
Ot yığdın kalayınan
Koçlar seni bulanda
Kış gelir belayınan

Türküler söylenir, oyunlar oynanırken, kadın elbisesi gi- yinenler evin oğluna eş veya hanıma kuma geldiklerini söy- ler, evin kiler ve sandıklarını açmak isterler. Bazen o evin erkeklerinin dizlerinde otu- rak gizli iğneler batırırlar. Bu- na son vermek için evin erke- ği para, sigara, hanımı da yağ, bulgur, çorap gibi evde bul- nanlardan verir ve ağırla- mağa çalışırlar.

Yüzüncü günden sonra koyun memededir (memelerin süte ha- zırlanması), denir. Doğum baş- layınca kadar koyun sahiplerinin evinden geceleri ateş çıkması, kazan çıkması ve baş- kasına tuz verilmesi iyi sayıl- maz. Bu geleneğe uyulmazsa koyunların memeleri doğumdan sonra yara olur inancı vardır. Döl (doğum günü) koçkati- minden yüzelli gün sonra baş- lar. İlk günü doğan kuzuya dölbaşı denir ve bunu eve ge- tiren çobana da ağa tarafın- dan bahşis verilir.

Folklorcularımız :

Yusuf Ziya Demircioğlu

T. F. A.

Memleketimizin değerli folkloristlerin- den, İstanbul Belediyesi Konservatuvarının eski müdürü Yusuf Ziya Demircioğlu, yur- dumuzda ilk halk kültürü araştırması ya- pan ve eserler yayımlayan bir kıymettir.

1313'de Muğla'nın Ula Nahiyesinde doğ- du, babası Demirci Ali oğlu İsmaildir. İlk okul tahsilini nahiye de bitirdikten sonra medreseye gönderildi. Orada bulunduğu sı-

ki hayatını şöyle anlatıyor :

"En son sınıf olan dördüncü sınıfa gel- miştim. Yine mektepte çıkan bir ayaklan- mada bizi tekrar suçlu olarak okuldan çı- kartmak istediler. Bu sefer yine Vali Rah- mi Bey işe müdahale ile tahsilimizi Bur- sa'da tamamlamamızı temin etti. Sonra Bursa'dan İzmir'e döndüm. Orada Bozdoğan Numune Mektebi muallimliğine tayin olun- dum. İki yıl orada kaldıktan sonra tayin edildiğim Edremit İdadisi Türkçe muallim- liğini beğenmediğimden Havran mektebi müdürlüğünde çalıştım. Yunan işgali sı- rasında orada hastahane müdürlüğü yap- tım. İşgalin genişlemesi üzerine İstan- bul'a gelerek Bebek Darül Eytamına mual- lim tayin olundum. İki sene orada kaldık- tan sonra Kâğıthane'de yeni açılan müs- takil İmrahor. Darüleytami daire reisliği- ne tayin edildim. 1921 senesinde Darülel- han müdür muaviniğine tayin olundum. İ- ki sene sonra da müdür Musa Süreyya Be- yin vefatı ile müdürlüğe getirildim.

Konservatuvar müstakil bir duruma geç- tikten sonra, çoktan beri zihnimde tasar- ladığım birçok kültür işleri vardı. Bunlar arasında eski ve tarihi İslâm eserlerinin muhafazası ki, bu, ilim ve sanat namına el- zemdi. Bu sahadaki vukuf sahibi zevatı, merhum Rauf Yekta Bey, Hafız Ahmet Efendi, Ali Rifat Bey, İsmail Hakkı Bey, sonraları da Mesut Cemil Beyi bir araya getirdik. Konservatuvarda mevcut ve bu zevatın mahfuzları olan eserler bir num- radan itibaren tertip ve tasnife başlandı.

Fakat Konservatuvarda bana çok yaban- cı gelen bir musiki havası içinde idim. Garp musikisi kulaklarımızın alışmadığı bir musiki idi. Alaturka musiki eserleri de beni sarmıyordu. Çünkü biz Köroğlu, Sa- rızebek, Sinanoğlu, GERALI gibi halk tür- küleri içinde büyümüştük. Bir gün Darül- elhan fasıl heyeti şefi İsmail Hakkı Bey'e, "Benim bildiğim bir kaç halk türküsü var. Onları söylüyeyim de notaya al, konserle- rin birinde bunları fasıl heyetine çaldır, bir yenilik olur", dedim. Derhâl kabul etti ve bu türkülerini bir seferde notaya geçirdi. Fasil heyetinde bu halk türkülerinin pro- vasına başlandı. İlk konserde bu türküler

Yusuf Ziya Demircioğlu

rada arkadaşları ile saz çalıyor ve oynu- yor diye medreseden kaydını sildiler. Son- ra Muğla'ya gidip hem medreseye ve hem de muallimlik için açılan kurslara devam etti. Sonra açılan öğretmenlik imtihanını kazanarak Karabörtlen köyüne tayin olun- du. İki sene kadar hocalık yaptıktan son- ra tahsilini ilerletmek için İzmir'e gitti. Orada yapılan Darülmualimin müsaba- ka imtihanını kazandı. Burada iken okulda idare aleyhine ayaklanmalarda başta- dır, diye mektepten çıkarmak istediler. Fakat, gece okula gelen İzmir Valisi Rahmi Bey, Yusuf Ziya'nın ifade ve iddialarını yerinde görerek, idarecileri değiştirmiş, onu okul- da bırakmıştır. Demircioğlu bundan sonra-

çalınmağa başlayınca yüzlerce dinleyici birdenbire dirildi. Büyük bir coşkunluk, sürekli bir alkış tufanı başladı. Fasil şefi ve alaturka heyeti şaşırılmıştı. Bu türküler defalarca çalındı. Salona başka bir hava girmişti. Bunu gördükten sonra şöyle düşünüyordum. Demek, halk, kendi maşeri duygularını ifade eden türküler arıyor. O halde biz de onlara bu türkülerini toplayıp getirelim. 1922 yılında Müdür Musa Süreyya Bey'e halk türkülerimizin toplanmasını teklif ettim. Muvafık buldu. Derhal öndört suali ihtiva eden bir anket kaleme alarak bundan iki bin tane bastırdım. Bu anketler Maarif Vekâleti tarafından Anadolu'nun her tarafına gönderildi. Cevaplar gelmeye başladı. Bir heyetle bunları tetkik ve tasnif ettik. Fakat netice maksada kâfi gelmedi. O sıralarda ben de selâhiyetli bir idareci olarak başa geçtiğim için daha serbest çalışacak ve karar verecek bir duruma gelmiştim.

Türkülerini en iyi ve sağlam tespitin mekanik vasıtalarla olacağını, çünkü iyi nota bilenlerin bile halkın dudaklarındaki havaları yazamayacaklarını öğrenmiştim. Sene 1926.. Paris'ten bir ses alma makinesi ile ikiyüz elli ham plâk getirttik.

1926 yılının 31 Temmuzunda Rauf Yekta, Ekrem Besim, Dürrü Turan Beylerden müteşekkil bir heyetle Haydarpaşa'dan hareket ettik. Bu, birinci derleme gezimizdi. İlk merhale Adana ve ilk tesbit edilen plâk ta meşhur Kozanoğlu türküsü oldu. Daha sonra Adana, Gaziantep, Urfa, Niğde, Kayseri, Sivas halk türkülerinden ikiyüz elli parça zaptedilerek elli iki gün sonra İstanbul'a döndük.

İkinci seyahat 1927 de Konyadan başladı. Konya, Karaman, Ereğli, Alaşehir daha birçok köyler dolaşarak hayli miktarda türkü getirtildi.

Üçüncü seyahat 1928 de Şimali Anadolu'dan başladı. Kastamonu, Çankırı, Ankara ve köylerinin halk türkülerini toplandı.

Dördüncü seyahat Şark Vilâyetleri idi. 15. 8. 1929 da İstanbul'dan hareket edildi. Bu seyahatta Mahmut Ragıp Gazimihâl ile Abdulkadir İnan ve Feruh Arsunar Beyler de vardı. İlk merhale Sinop oldu. Orada Folklorcu Şakir Ülkütaşır arkadaşımın yardımı ile çok verimli çalışıldı. Sonra Trabzon, Rize, Gümüşhane, Bayburt, Erzurum, Erzincan köy ve kasabalarında 200

ü tecavüz eden türkü tesbit olundu. Hususî surette İstanbul'dan götürdüğümüz bir sinema operatörü vasıtasile Trabzon, Rize, Erzurum ve Erzincan Halk Oyunları da filmle tesbit edilmiş bulunuyordu.

Dördüncü seyahattan sonra Mehmet Halit Bayrı ve Turhan Dağhoğlu Beyler'le Balıkesir, Kütahya ve Dursunbeyli taraflarına folklor derlemelerine çıktık. Hayli madde ve malzeme topladık. Ve bu konuda neşriyat yapıldı.

KONSERVATUARDA NEŞRİYAT

Eski klâsik Türk Musikisi eserlerinin ziyadan vikayesi için Konservatuarda Rauf Bey, Hafız Ahmet Efendi, Ali Rifat Bey ve İsmail Hakkı Beylerden kurulu bir heyet çalışıyor ve bu eserleri bulup tasnif ediyor, notalarını yazıyorlardı. Bunların içinde dinî eserler de vardı. Mevlevî Ayinleri, Bektaşî Nefesleri ve ilâhiler de bunların arasında bulunuyordu. Bunlardan binlerce nüsha neşredilmek suretile zayi olmaktan kurtarılmıştır. Tarihi konserler verilerek suretile, meraklılar ve tetkikçilere dinletilmiştir. Bunlardan başka Doktor Suphi Ezgi tarafından Türk Musikisi Nazariyatı adlı ciltler bastırılmıştır.

HALK MUSİKİSİNE AİT NEŞRİYAT

Üç türlü neşriyat yapıyordu. Birincisi nota neşriyatı ki, bunlar, ilk derlemedeki türkülerden hazırlanmış 15 defter, (kitap) de toplam basılmıştır. İkincisi plâk neşriyatı ki, bunlardan onbinlerce bastırılarak satışa çıkarılmış ve o zamanın parası ile 25 bin liradan fazla varidat temin edilmiştir. Bunlardan başka Konservatuar Arşivinde binlerce halk türküsü plâğı ve numuneleri mevcut bulunmaktadır. Bunların zamanla zayi olmamasını ve nesillerden nesillere geçmesini temin için krom ve bakır plâklar ile bunların kalıpları yaptırılmıştır. Ağaç iğne ile çalınan bu plâklar, binlerce senâ sonraki nesillerin de istifade ve tetkikine bırakılmıştır. Meşhur Macar Folklor âlimi Bela Bartok, Konservatuar Arşiv Dairesine girince şaşırılmıştı. "Ben bu kadar iyi çalışma ve muntazam eser görmemişim", diye hayretini ifade etmişti. Daha sonra Rusyadan gelen heyetler de aynı takdiri gösterdiler. "Biz henüz daha mekanik vasıta kullanmadık, buna siz önder

ARAŞTIRMALARI

oluyorsunuz." Hatta Balkanlararası Festival ekiblerini almak için Bankalara gittiğim vakit Sofya Konservatuarı Müdürü bana "Bu makineleri nasıl ve nereden aldınız, biz de böyle yapacağız", demişti.

Derlenen Türkülerden birçok plâk, İsviçre ve Amerika gibi memleketlere benim zamanımda gönderilmişti. Fakat bu çalışmalarla çok zengin bir kültür hazinesine sahip olan memleketimizin folklor işleri bitmiş sayılmıyordu. Bu işi yeni nesillere devretmek lâzımdı.

Bu sebeble birinci tetkik seyahatinde Sivas'ta bulunduğum sırada orada tanıdığım, meraklı bir musiki öğretmeni olan Muzaffer Sarısözen'i İstanbul'da hazırlamak üzere Sivas Valisinden ricada bulundum. O gece ziyafetinde bulunduğumuz Vali, teklifimi hemen kabul etti. Hususi İdareden tahsisat ayırtarak İstanbul'a gönderdi. Muzaffer Sarısözen, dört sene burada hem musiki tahsili ve hem de folklor işlerinde benimle beraber çalışarak Ankara'ya tayin edildi. Merhum Maarif Vekili Saffet Arıkan, Mesut Cemil Beyle ikimizi Halk Türkülerini toplamak için Ankara'ya davet ettiği zaman, hazırladığımız raporda nasıl ve nereden işe başlanacağını izah etmiştik. Bundan sonra Ankara'da da toplama faaliyeti başlamıştı.

KONSERVATUAR'IN DİĞER NEŞRİYATI

1 — Anadolu Türküleri ve Musiki İstikbâlimiz, Kösemihâlîzade (Gazimihâl) Mahmut Ragıp.

2 — Şarkî Anadolu Türkü ve Oyunları, Kösemihâlîzade Mahmut Ragıp.

KENDİ NEŞRİYATIM

1 — Boş Beşik ve Akkuş (1932 de neşredilen ve meşhur bebek efsanesine dayanan bu eserler muhtelif şahıslar tarafından kötü bir şekilde çalınmış ve perişan edilmiştir).

2 — Şu Dağların Ardında (Dokuz köy hikâyesini ihtiva eden bu eserdeki "Yörüklerde" yemek ümemesi hikâyesi, Fransız Arkeoloji Enstitüsü tarafından Fransızcaya çevrilmiştir).

3 — Anadolu'daki Eski Çocuk Oyunları (Lehistan ilim adamlarından Kovalski tarafından tercüme edilip yayınlanması için benden müsaade istenmişti).

4 — Anadolu'da Eski Düğün ve Evlenme Âdetleri.

5 — Yörüklerde ve Köylülerde Hikâyeler ve Masallar (Bu eserdeki Gök Teke hikâyesi yine Fransız Arkeoloji Enstitüsü tarafından Edmon Some ekle tercüme edilmiştir).

6 — Anadolu Köylerinin Türküleri (Dört yüze yakın türküyü ihtiva eden bu eser Dil, Tarih - Coğrafya Fakültesi tarafından çok sayıda mübayaa edildiğinden mevcudu kalmamıştır. Hatta Kutsi Tecer merhumun "Dillere Destan", diye istediği bu kitaptan kendisine veremediğim için hâlâ üzüntü duymaktayım).

BULUNDUĞUM TEŞEKKÜLLER VE DERNEKLER

1 — Dil İnkılabı sırasında İstanbul'da kurulan Söz Derleme Heyeti Başkanlığı,

2 — Dil ve Tarih Kurumları âzâlığı,

3 — Unesco'da içtimâî ve manevî ilimler kısmı âzâlığı,

4 — Türk Halkbilgisi Derneği İstanbul mümessili,

5 — Saffet Arıkan merhum zamanında Milli Eğitim Bakanlığı Folklor Müşaviri (Mesut Cemil Beyle beraber).

Tire Yemekleri

Derleyen : Gündüz ARTAN

KUYU KEBABI
(TANDIR KEBABI) :

Kuyu kebabı için iki ayrı kuyu hazırlanır. Kuyulardan biri iki metre, diğeri bir metreye derinliğindedir. Her iki kuyunun ağızları daire şeklinde olup çapı 65 cm. kadardır.

Birinci kuyunun içinde odun ateşi yakılır. Ateş kor haline gelince, içine pirinç ve su konmuş üç kulplu geniş tava kuyuya indirilir. Pirinç pişmeğe yüz tutunca yüzülmüş ve temizlenmiş kuzular bütün halde çengellerle kuyuya sarkıtılır. Pirinç çorbası kabının üzerine fakat suya değmiyecek şekilde sarkıtılan kuzular, kuyunun ağzına ortadan düz olarak geçirilmiş olan kalın demirlere çengellerle asılır. Kuyunun demirden veya kayrakattan (geniş ve düz taş plâka) yapılmış kapağı kapatılır. Etrafı killi çamurla sıvanır, aralıklar örtülür. Bu kızgın kuyuda kuzular pişer ve kızarır. Eriyen yağlar altındaki çorba tavasına damla damla akar.

İki saat kadar sonra kuzular kuyudan çıkarılır. Bir kısmı soğumaması için ikinci kuyuda bırakılır. Çorba tavası çengellerle kuyudan çıkarılır. Çorbası ve kebabı ayrı kaplarda pide ile yenir.

TAVA PİLAVI :

Bakır çorba tası içine önce küçük baş soğanlar temizlenmiş olarak doğranmadan konur. Üzerine koyun eti küçük parçalar halinde doğranır. Yağı, tuzu, domates salçası ve karabiberi konur.

Sonra tas, genişçe bir tavanın içine, içindekiler dökülmeyecek şekilde başaşağı kapaklanır. İçindeki bu malzemenin dışarı çıkmaması için ortada ters çevrili haldeki tasın üzerine ağır düzgün bir taş veya ekseriya havan konur. Gerekli su tencereye dökülür.

Tasın içindeki etin piştigine kanaat getirince ayıklanmış pilâvlık pirinç, tasın etrafındaki boşluğa konur ve üzerine gereği kadar su ilâve edilir. Pilâv pişerken pirincin sulu kalmamasına, aynı zamanda susuz kalıp yanmamasına dikkat edilir.

Bu yemeğin özelliği etlerin pilâv içinde karışık değil pilâvın ortasında ayrı ve toplu olarak bulunması; bu suretle bir kabda iki çeşit yemeğin bir arada pişirilmiş olmasıdır.

PATLICAN BANIĞI :

Kızaltılmak için dilinmiş patlicanlar hamura bulanarak kızartılır. Patlican banığı ya pekmeze veya tulum peyniriyle yenilir.

OKMA :

Soğanlar küçük ve ince ince doğranır. Tuz ile ovularak acı suyu çıkarılır, tekrar yıkanır. Soğanın üstüne olgun domatesler küçük küçük doğranır; taze biber, meydanöz ve nane konur. Üstüne gökelek ve yeteri kadar zeytinyağı konarak kaşıkla karıştırılır. Okma, iştah verici bir salata yemeğidir.

Bunlardan başka Mustafa Çorbası (yoğurtlu, pirinçli çorbadır), Heybeli Çorba (bulgur, börülce, soğan ve karabiberle yapılır), Kabak Köftesi ve Teretorlu Lâhana Salatası diğer tanınmış Tire yemeklerinden birkaçıdır.

(Folklor : 151)

TRT Birinci Folklor Derleme Gezisi

Yazan : Muammer SUN

TRT Genel Müdürlüğü'nün yaptırtmağa karar verdiği folklor derleme çalışmalarından birincisini düzenlemek görevi, Merkez Program Dairesi Başkanı sayın Turgut Özakman tarafından bana verilmişti. Sonuçlanan bu çalışmayla ilgili raporumu sunuyorum.

TRT BİRİNCİ FOLKLOR DERLEMESİ, hazırladığımız ve 24 Ağustos 1967 tarihinde Merkez Program Dairesi Başkanlığı'na sunduğumuz 23 sayfa tutarındaki raporumuza uygun olarak plânlandı, uygulandı ve sonuçlandı. Sıra derleme sonuçlarının değerlendirilmesine ve bu malzemelerden TRT yayınlarında yararlanılmasına geldi.

TRT BİRİNCİ FOLKLOR DERLEMESİ'nden önce, 25 - 30 Ağustos 1967 tarihlerinde, Ankara'da bir Seminer düzenlendi (İlgili çalışma konuları ve seminer programı aynı raporda bulunmaktadır). Kararlaş-tırılan tarihlerde derleme gezisine çıktığı ve 1 - 15 Eylül tarihleri arasında, 15 uzmandan kurulu 7 Derleme Ekibi, Trabzon - Erzurum - Van - Gaziantep - Burdur - Balıkesir - İzmir illeri ve çevrelerinde derleme çalışmaları yaptı, 18 Eylül günü teyp makinaları, bandlar vb. araç - gereç ilgililere teslim edildi; böylece TRT BİRİNCİ FOLKLOR DERLEMESİ sona ermiş oldu.

15 günlük derleme süresince 7 ekip, toplam 74 işgünü çalışma yaparak, 324 teyp bandına 1738 folklor müziği parçası, müzikli masal ve bunlarla ilgili değerli bilgiler tespit etti.

Millî Eğitim Bakanlığı'nca 1937 - 1952 yılları arasında Ankara Devlet Konservatuarı Folklor Arşivi için yaptırtılan folklor derlemelerinde 8.000 (sekiz bin) kadar folklor müziği parçası toplanmıştı. 15 günlük TRT derlemesinde toplanan parça sayısı (1738), 15 yıllık Konservatuar Derlemesinde toplanan parça sayısının dörtte biri oranındadır.

TRT BİRİNCİ FOLKLOR DERLEMESİ, bu bakımdan, TRT Genel Müdürlüğü için önemli bir başarı sayılabilir.

Bu başarının sebepleri arasında, teyp - band gibi teknik imkânların fonograf - bal-

mumu plâk gibi imkânlarla göre daha üstün oluşu; 15 uzmanın, Konservatuar Derlemelerinde olduğu gibi (çok kişilik az sayıda ekip) olarak değil, (az kişilik çok sayıda ekip - ikişer kişilik 7 ekip) olarak görevlendirilmesi; hazırlık çalışmalarının bir seminerle oldukça iyi bir şekilde yürütülmesi; TRT nin sağladığı mali imkânların yeterliği; Ekiplerde genellikle genç ve ülkücü uzmanların görevlendirilmesi; TRT Merkez Program Dairesi ilgililerinin gayretli ve enerjik tutumları, sayılabilir..

Başarılı geçen Birinci Derleme'nin bundan sonraki sorunları, derleme sonuçlarının değerlendirilmesi, TRT yayınlarında bunlardan yararlanılması ve gelecekteki derleme çalışmalarının plânlı olarak sürdürülmesiyle ilgili sorunlardır. Bu konular da, ana hatlarıyla 24 Ağustos tarihli raporumuzda belirtilmiştir. Bunun için, burada tekrar gereksiz görülmüş, sadece hatırlatmakla yetinilmiştir.

Derleme Ekiplerinin çalışmalarıyla ilgili çizelge, sırasıyla, derleme yeri - derleme tarihi - derleyiciler - band sayısı - parça sayısı olarak, aşağıda sunulmuştur.

1 — Gaziantep ve çevresi : 9 - 17 Eylül, 1967 (6 işgünü), M. Oransay - G. Oransay, 46, 133.

2 — Burdur ve çevresi : 5 - 16 Eylül 1967 (10 işgünü), Ü. Aydoğdu - S. Özsan, 39, 183.

3 — Van ve çevresi : 1 - 15 Eylül 1967 (13 işgünü), C. Akın - M. Sun, 80 (7 si iki taraflı), 662.

4 — Erzurum ve çevresi : 3 - 17 Eylül 1967 (13 işgünü), E. Okyay - N. Büyükgö-neng, 62, 260.

5 — İzmir ve çevresi : 1 - 16 Eylül 1967 (14 işgünü), V. Arseven - İ. Gülöksüz - T. Özkan, 41, 100 Ezgi, (8 masal).

6 — Trabzon ve çevresi 2 - 17 Eylül 1967 (9 işgünü), İ. Baran - C. Tanç, 30, 200.

7 — Balıkesir ve çevresi 1 - 16 Eylül 1967 (9 işgünü), S. Koldaş - K. İlerici, 26, 200.

Yedi Ekip : 15 gün (74 işgününde) de, 324 band'a, 1738 parça derlemiştir.

Derleme ekiplerinden herbiri, derleme çalışmalarıyla ilgili bir rapor vermiştir. Bunlar ilişikte sunulmuştur. Ekiplerin raporlarında, Birinci Derleme çalışmalarıyla ilgili görüş ve düşünceler bulunduğu gibi, bundan sonraki çalışmalar hakkında da görüş ve düşünceler bulunmaktadır. Her raporun ayrı ayrı ele alınıp, taşıdığı düşüncelerin gerektiği gibi değerlendirileceği gözönünde tutulmakla birlikte, bunlarda değinilen konuları özetliyerek burada da kısaca belirtmek yerinde olacaktır.

Ekip raporlarında değinilen düşünceler, dilekler ve yapılması gerekli görülen konular :

1. Yurt çapında folklor derlemesine girişmekle TRT Genel Müdürlüğü çok yerinde bir işe başlamıştır. Hızla kaybolmakta olan folklor ürünlerini, bir an önce derlemeyi ve bunları çeşitli yollarla değerlendirmeyi ele alan TRT Genel Müdürlüğü, Türk kültürüne yaptığı büyük hizmetten dolayı kutlanmalıdır.

2. Derlenen folklor malzemesi, arşivciliğin en son bilgilerine göre arşivlenip korunmalıdır.

3. Derlenen malzeme üzerinde, yetkili uzmanlarca bilimsel çalışmalar yapılması bir an önce başlatılmalı, çalışma sonuçları yayınlanmalıdır.

4. Derlenen folklor malzemesi içinden elverişli olanlar, yetkililerin hazırlayacağı programlarla bir an önce radyo yayınlarına sokulmalıdır.

5. Derlenen folklor malzemesi, yazıya ve notaya geçirilip yayınlanmadan, ticari maksatla kullanması mümkün kimselere ve topluluklara verilmemelidir.

6. Üstün niteliği olan halk sanatçıları, merkez radyolarına çağırılmalı ilgili uzmanlar denetiminde, bütün bildikleri, bantlara tespit edilmelidir.

7. Kendisinden derleme yapılan halk sanatçılarına, TRT bandlarına doldurdukları parçalar karşılığında, uygun bir miktar para ödenmelidir. Bunun için mevzuat, vakit geçirmeden hazırlanmalıdır.

8. Birinci Derleme Bölgeleri'nde ve yurdun diğer yerlerinde, derleme çalışmaları ve aynen düzenli ve sürekli olarak devam ettirilmelidir.

9. Bundan sonraki derlemelerde kulla-

nılmak üzere bir TRT FOLKLOR KILAVUZU hazırlattırılmalıdır.

10. Kadın folkloru derlemek için, her ekibe bir bayan derlemeci katılması sağlanmalıdır.

11. Derleme ekiplerine (özellikle kadınlı ekiplere) iki ayrı yerde aynı anda ses alabilmek ve az zamanda daha verimli sonuç elde etmek için, iki teyp verilmelidir.

12. Her teyp için yedek pil yerine 2 - 3 yedek batarya verilmelidir. Yedek bataryalar, daha uzun süre dayandığı (5 - 6 saat, yedek pil 45 dk. 1 - saat) ve elektrikle doldurulabildiği için hem daha verimli hem de daha ucuz olacaktır.

13. Derleme zamanı daha titizlikle seçilmeli, derleme süresi 20 - 30 gün olmalıdır. 15 gün az gelmektedir; 30 günden fazlası çok gelebilir. Derleme çalışmaları çok yorucu olduğu için uzun süre çalışılmasa verim düşük olur.

14. Derleme için uzun süreli bir plan ve kısa süreli programlar yapılmalı, TRT ye ait her türlü hazırlık, derleme çalışması başlamadan çok önce bitirilmiş olmalıdır. (Teyp'ler zamanında sağlanmadığı için bazı ekipler 4 - 5 gün teyp beklemiş, derleme çalışmasına başlayamamıştır örneğin.)

15. Derleme ekiplerine, gereklikçe, gevreyi ve halk sanatçılarını iyi tanıyan (kılavuz) tutma imkânı (TRT yoluyla ya da derlemeci yoluyla) sağlanmalıdır.

16. Derleme süresince TRT adına derleme yapan ekiplere yardımda bulunan resmi ve özel kişilere teşekkür mektubu yolmalıdır. Diğer derlemeler için bu yararlı olacaktır.

17. Derleme dönüsünde, bütün derlemecilerin ve TRT ilgililerinin katıldığı bir Değerlendirme toplantısı yapılmıştır. Bu toplantının, banda alınan görüşmelerinin de yazıya geçirilerek bundan sonraki derlemelerde görev alacak uzmanlara verilmesi sağlanmalıdır.

18. Bütün bu işleri daha iyi yürütebilmek için (malzemeyi arşivlemek, bilimsel çalışmalar ve yayınlar yapmak, radyo programlarını hazırlamak - hazırlatmak, derleme gezilerini plânlamak, düzenlemek, denetlemek, merkeze çağrılacak halk sanatçıları konusunda çağırma, ses alma - ödeme

Turgutlu'da Diş Buğdayı

Yazan : Kemal AYALDI

Sizi Turgutlu'nun — halk arasındaki adıyla Kasaba'nın — düzgün caddelerinden, birbirine paralel ve dik sokaklarından geçirerek yeni evlerinden birine, diş buğdayı eğlencesine götüreceğim. Yalnız geçerken yol üzerinden çocuk için münasip bir hediye alalım.

Genişçe bir misafir odasında bizim gibi misafir hanımlar kaynaşıp duruyorlar. Ev sahipleri misafirlerine kahve ikramıyla meşgul. Dinleyicisi az, konuşanı bol bir toplantı bu. Mevzu aşağı yukarı müşterek. Diş Buğdayı. Gelin, dört beş hanımlık bir gurubun konuşmalarına kulak verelim :

— Öyle deme Hasibanım, serpilmiş buğdaylar gibi çocuğun dişleri sapır sapır çıkıverir. Mekânı cennet olsun, annem öyle derdi. Diş Buğdayı bet-bereket getirir, çocuğun nasibini açarmış.

— Ama şekerim, bu devirde bunlar ar-

ışlerini yürütmek, her türlü yazışmayı hazırlamak vb. konuyla ilgili çalışmaları daha verimli kılabilmek ve bu konularda Merkez Program Dairesi Başkanlığı'na yardımcı olmak üzere) TRT de bir servis kurulmalıdır. (TRT Folklor Belgeliği, ya da TRT Folklor Şubesi gibi)...

Ekip raporlarında, bunlara eklenebilecek başka konular da bulunmakla birlikte, burada özetlenenler (ana konuları teşkil ettiği için) yeterli görülmüştür.

Böylece, derleme öncesinde ve derleme sırasında öngörülen görevler bu noktaya kadar bitirilmiş olmaktadır. Sıra, derleme sonrasının sorunlarına gelmiştir. Bu sorunların nelerden ibaret olduğu ve nasıl çözümleneceği 24 Ağustos 1967 tarihli raporumuzda bulunabilir.

Bu noktada da karar ve uygulama görevi, TRT nin Birinci Folklor Derlemesini başlatanlara düşmektedir.

Bana bu görevi ve hizmet imkânını verdikleri için TRT yetkililerine teşekkür eder, TRT nin bu olumlu çabasının sürekli ve başarılı olmasını dilerim.

25, Ekim, 1967

tık safsata. Buğday serpilmesi ile diş çıkmasının ne münasebeti var. (sağına soluna bakındı, etrafta ev halkından kimse yok) Lâf aramızda, hediye toplamanın çeşitli yollarından biri.

— Niye öyle diyorsun Aysel hanım. Sizi hediye getirin diyen yok ki... Evet belki ikisi arasında bir münasebet yok ama, bir araya toplanmaya vesile oluyor. Danslı toplantılardan, kokteyl partilerden daha iyi ya!.. Hem hediye dostluğu, ahbablığı pekiştirir. Bugün ona ise, yarın da sana.

Ev sahipleri salonda bir masanın üzerine çerezler, mevsim meyvaları, kaynamış buğday dolu tabaklarla donatıyorlar. Misafirler davet edildi, çocuk süslenmiş, diş annesinin kucagında geldi, Diş Annesi dişini ilk defa gören hanım ki, onun ayrıca hediye yapmış olması lâzım, ya birtakım çamaşır veya elbise. Çocuğun başından kaynamış buğday serpildi. Başında kalanlardan yedi tanesi toplandı, bir ipliğe dizilip nazarlık tomarına ilâve edildi.

Herkes çerezlerden yemeğe başladı. Kaynamış buğdayı şekerle karıştırıp yiyorlar. Birisi bir çığlık kopardı : "Aaa! Kaşığımda para var". Etraftan alkışlar, çığlıklar, kahkahalar yükseldi. "Elbisesi senden" dediler.

Daha sonra çocuk o masanın üzerine oturtuldu. Önüne En'am, ayna, makas konuldu. Herkes merakla çocuğun davranışlarına bakıyor. Etraftan heyecanlı konuşmalar, "aynaya bakıyor, onu alırsa istikbal ayna gibi parlak olacak." "Yok yok, makasa uzanıyor, terzilikte mi nasibi nedir?" "En'amı aldı, amcası gibi okuyup âlim mi olacak ki". Demek bu da istikbâl keşfi.

Artık merasim bitti. Davetliler birer ikiser ayrılıyorlar. Biz de çıkanlardan bir grupun arasına karışıyoruz. Aynı mevzu yolda da devam ediyor. "Leylâ'nın çocuğu kız olduğu için altı ay kinasını da beraber yapmışlardı. Çocukta da kına pek güzel duruyor kardeş..."

Onlar yolun yukarısına saptılar, biz ise doğru devam ediyoruz.

Konya'da Yapılan İkinci Asıklar Bayramı

— 1 —

Yazan : M. Adil ÖZDER

Bulunduğu gibi toplumlar, milli kültürle-
rini ve geleneklerini yapıyor, kuskaktan
kusağa aktararak geliştiren ve güçlendirir.
Çağımızın binlerce yıl arkasında kalan Or-
ta Asya'daki kopuzlu ozanlarımızın torun-
ları, iki yildan beri Konya'da tertiplenen
Asıklar Bayramı'na katılıyor, sazlarıyla,
özlemleriyle atalarının ruhlarına seslenip on-
ların geleneklerini yürütmeye çalışıyorlar.
Konya Turizm Derneği'nin geçen yıl ter-
tiplediği Asıklar Bayramının ilki 17 asık-
mızın katılımıyla 7, 8, 9 Ekim 1966 gün-
leri arasında Konya'da yapılmıştı (1). Bu
düzen, çok güzel, milli kültür hareketleri
adına hepimizi sevindiren bir buluşun ürü-
nüdür. Başında sazı sayın Feyzi Halıcı'nın
bulunduğu bu tertibi yürüten Konya Tu-
rizm Derneği yöneticilerini gönülden kut-
lar, gelecekte yıllarda daha üstün başarılar
dileriz.

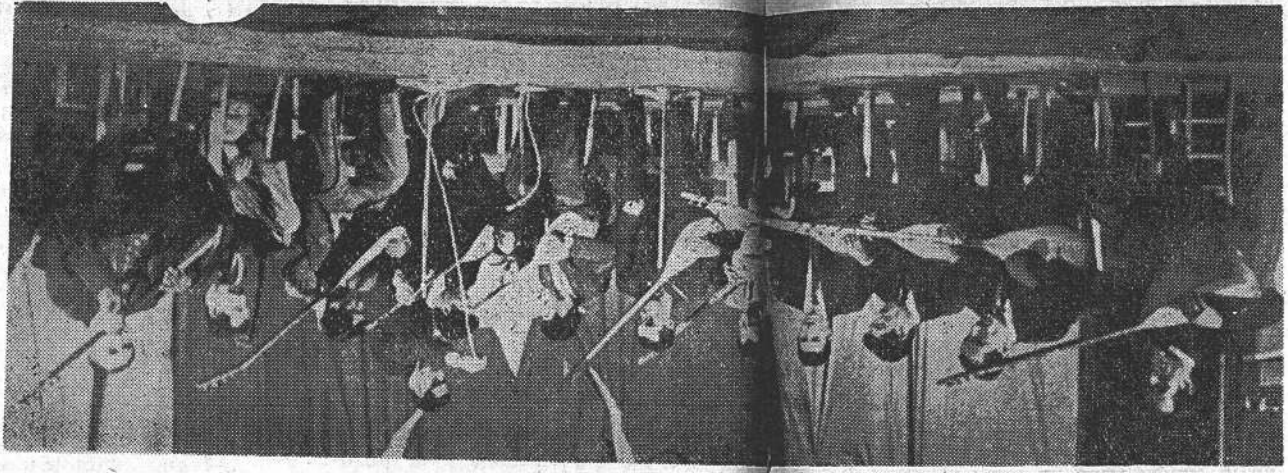
Bu yıl da düzenli bir organizasyon eseri
olan İkinci Asıklar Bayramı, yine aynı der-
neğin himmetiyle Konya'da ve çok yerinde
bir buluşla Cumhuriyetimizin 44'cü yıldı-
nümü günlerinde yapılmış oldu. 28 - 30 E-
kim 1967'nin gündüz ve gecelerinde yapı-
lan toplantılarla Konyalıların geçen yıla
göre daha yakın bir ilgi gösterdikleri göz-
den kaçmıyordu. Öte yandan, geçen yılın
bayramına katılan 17 halk ozanı sayısının
bu yıl 26'ya çıkması ayrıca sevindiren ve
ilerisi için umut verici olmuştur. Bu iki
yönümlü ilgi, Asıklar Bayramının önümüzde-
ki yıllarda daha da tutulur ve beğenilir bir
nitelik kazanacağına açık bir kanıt olsa
gerek.

Herkesçe bilinen gerçek şudur ki; halkın
ruhunu, zevkini, dileğini, sevdiğini ve sev-
mediğini dile getiren halk ozanını, gevre-
ler, tesvik ve esirgemeler yetiştirir. Asık
Ömer'leri, Gevher'leri, Dertli'leri ve bunlar
gibi daha nice değerleri ünlü kılan faktör-
lerin başında bir bakıma himaye, tesvik
ve değer verme gibi üç önemli etkeni say-
mak herhalde mübalağa olmaz. Eski Halk-
evlerimiz on yıl kapalı kalmasaydı Tür-
kiye Asıklarının bugünkünden çok üstün
değerler yetiştireceğini kabul etmek gere-

Gördükleri ilginin verdiği sevinç ve u-
mut yanında, mesleğe hizmet aşkıyla de-
niyecek ki, geçen yıl Bayramına katılan 17 a-
sıkın çoğunu bu ikinci bayramlarında da
bir arada bulduk. Efkârî, Müddâî, Çoban-
oğlu, Sadî, Hüseyin Çırakman, Abdülvahap
Kocaman, Hüdayî, Selâmî, Selimî, Hasan
Yıldırım bu yılın asıkları içindeler. Dur-
sun Cevlânî, Dertî Derya, Ali İzzet, Meh-
med Ali Özkân, Davut Sulâî, Şemsî Yas-
tımân, Adnan Türküzü gibi yedi değerin
Bayramına katılmamayı bir kayıp sayılmalı-
dır. Ne varki, bu yılın Bayramı, yeni yeni
değerleri tanımağa vesile olması yönün-
den ayrıca önem taşıyor.

İkinci Asıklar Bayramına katılan 26 A-
sıkımızın listesi kendilerinden aldığımız
bilgilere göre kısa kimlikleriyle birlikte
sunmayı yararlı bulduk. Önce jüride bulu-
nan en yaşlı ve usta üç asıkımız; sonra, ad-
larına göre alfabetik sıra ile öteki ozanlar:
1. Asık Veysel Satıroğlu, 1894 doğumlu,
Sarıksılla, en yaşlı asık. Gözleri küçük ya-
şar. 2. Asık Efkârî (Adem Şentürk), 1900,
Ardanuç - Yolüstü (Basa) köyünden.
3. Asık Müddâî (Sabit Ataman), 1918,
Kars - Posof, Demirdöven (Varzina) köy.
4. Abdülvahap Kocaman, 1934, Adana -

Kadirli'den.
5. Ali Gürbüz, 1924 Darende - Akçatop-
rak köyünden, şimdi Ankara'da.
6. Alyansoğlu, Rüstem -, 1939 Kars -
Belim, Baykara köyünden.
7. Çobanoğlu, (Murat), 1941 Kars mer-
kez. (Önceleri Devranî, İnani tapşurmaları-
nı da kullanmıştır).
8. Ferrâhî (Mehmet Ali Metin) 1934
Ceyhan - Kırıklı köyünden, şimdi Adana'da.
9. Habip Karaarslan 1921 Bünyan - Gö-
mürgen köyünden, Türkmen asık, şimdi
Ankara'da.
10. Halil Yılmaz 1949 Konya merkezlin-
den (Sâlihî mahlası da var).
11. Hasan Yıldırım 1914 Gemerek - Sa-
rag köyünden.
12. Haydar Arslan 1920 Merzifon mer-
kezinden.
13. Hüdayî (Sabri Orak) 1940 Gökşun -
Yöğmoluk köyünden.
14. Hüseyin Çırakman 1930 Sungurlu -
Körküt köyünden (ilk gece toplantısına ka-
tıldığı için ayrıldı).
15. İhsânî (Mevlüt Safak) 1928 Erzu-
rum - Şenkaya, Çermik köyünden. Şimdi
Sarıkarnış'ta oturur ve Bardızlı, ya da Sa-
rıkarnışlı İhsânî diye tanılır. Çocuk yaşıta
elinde bir bomba kapsülünün patlaması
sonucu gözleri sakatlanıp görmeyi olmu-
ştur.
16. İlhâmî (Hamit Demir) 1932 Kars -

Arpagay, Büyükcatalma köyünden.
17. Kara (İbrahim Kara) 1927 Artvin -
Şavsat, Meseli köyünden.
18. Kul Mustafa (-) - Düşmez Torun),
1930 Adana merkezine bağlı Buruk köyü
Aygarlılarından.
19. Mehmet Akça 1939, Konya - Akşa-
ray, Kırğı köyünden.
20. Mihmânî (Cemal Uğrak) 1942 Gazî-
antep - Gökşun, Küçükmenezrea köyünden.
21. Pervânî (Musa Yaprak) 1934 Sivas -
Kangal, Karagöl köyünden.
22. Reyhânî (Yasar Yılmaz) 1932 Erzu-
rum - Pasinler, Alvar köyünden.
23. Sadî (-) - Değer, Hastretli tapşurmaları-
nı da kullanıyor) 40 yaşlarında Kars - Su-
suz, İncesu köyünden.
24. Selimî 1933 Sivas - Sarıkışla kasaba-
sından.
25. Selâmî (Hasan Salaman) 1934 To-
kat, Büyükalınus köyünden.
26. Şerif Taşlıova 1938, Kars - Çıldır,
Gülüzü köyünden.
Asıklarımız birinci günün akşamı Konya
İl Kıratılığı salonunda toplandılar. Atış-
ma - deyişme, türkü ve şîr söyleme da-
lındaki dereceleri tesbit etmek üzere ku-
rulan jüride, yukarıda adı geçen üç yaşlı
Asık ile, şair Behçet Kemal Çağla, şair
Orhan Şaik Gökyay, Turizm Derneği Baş-
kanı Sait Feyzi Halıcı, Folklörücü ve TFA,
dergisi sahibi İhsan Hinger, öğretmen Şe-
ref Kışmır Bey'ler bulunuyorlardı.
Her daldaki derece kazanan asıkların a-

ON BİR ASIK BİR
ARADA - Soldan sa-
ğa: Y. Reyhanî, Sab-
ri Hüdayî, R. Alyan-
soğlu, Sadî Değer (Has-
rettî), Şerif Taşlıova,
Mevlüt İhsanî, Hasan
Selman (Selâmî), M.
Çobanoğlu, Hamit De-
mir (İlhâmî), Şerif
Selimî ve Mustafa
Düşmeztorun (K u l
Mustafa).

lacakları ödülleri, eski büyük şair ve âşıkların anısına saygı nişanesi olarak adlandırılmıştı. Atışma dalında Mevlânâ, Yunus Emre; türkûde Konyalı Âşık Şem'i ve Amasyalı Mihrî Hatun; şiir dalında Köroğlu, Dadaloğlu ve Çıldırî Âşık Şenlik adları öngörülüyordu.

Burada, bir atlama ile, son oturum ve deyişme toplantısı sonuna gelirsek her dal da derece ve ödül alanları jürinin şöylece kabul ettiğini görürüz. Atışmada: İlhamî, Reyhânî, Kul Mustafa, Selmânî, Çobanoğlu, İhsânî, Sadî, Alyansoğlu, Mevlânâ ve Yunus Emre ödülleri kazandılar. Türkûde dalında : Âşık Şem'i ödülü Çobanoğlu'na; Karacaoğlu ödülü ise Selimî ile Şeref Taşlıova'ya verildi. Mihrî Hatun ödülünü de Ferrahî'nin kızı küçük Emine kazandı. Şiir okuma dalında: Köroğlu ödülü İhsânî ile Vahap Kocaman'a; Dadaloğlu ödülü Kul Mustafa ile Selimî'ye; Âşık Şenlik ödülü de Âşık Kara ile Hasan Yıldırım'a verildi.

Yine ilk günün birinci toplantısına dö-nüyoruz. İlk gece toplantısında âşıklar birbirleriyle tanıştı ve halka tanıtıldı. Sonra aralarında adçekme ile deyişmeler, türkû ve şiir okumalar yapıldı.

Ekim 29 öğlesindeki ikinci toplantı daha çok öğretmenlerle öğrencilerinin dâvetine ayrılmıştı. Şair Orhan Şaik Bey, kısa ve özlü bir konuşmasıyla toplantıyı açarken halk şairleri ve halkın dili üstüne özetle şunları söylemişti :

"Gerek Konya için, gerek memleket için Türkiye'nin dört bucağından buraya gelmiş olan saz şairlerini bir arada bulmak bir bahtiyarlıktır. Saz şairlerinin kimler olduklarını, nasıl şiir söylediklerini, saz çaldıklarını burada anlatmak yeter bir tanımak değildir. Bizim iddiamız odur ki, çok defa memleket, vatan duyguları üstünde şiirler söyleriz; bunlar kuru edebiyatın içinde kaldıkça bir şey söylemezler. Halktan öğreneceğimiz şeylerin başında halkın dili vardır. Bu şairlerin dilinde şimdiye kadar duymadığınız deyimler bulacaksınız. Ben onlardan çok şeyler öğrendim".

Bundan sonra yarışmalara geçiliyordu. Çobanoğlu kendi malı bir deyişini, Reyhânî de bir Erzurum türküsünü okudu :

Her kaşta keman olmaz
Vay leyliim leyliim ey can

Sevlende iman olmaz
Vay leyliim leyliim ey can.

Ad çekmede Sadî ile Alyansoğlu'na irticalle karşılıklı atışma çıkmıştı. Jüri bu iki âşıka "göze gelmişim" ayağını başlangıç olarak vermişti. Önde Sadî söyledi, Alyansoğlu karşılık verdi. Başladılar alıp söylemeye :

Sadî :

Talih fena gitti fânî dünyada
Yoksa cazılardan göze gelmişim
Mert oğlu mertlere canımız feda
Kâmiller içinde söze gelmişim.

Alyansoğlu :

Ellere kurbandır bu benim canım
Tutmak için ancak dize gelmişim
Garip misafirim yoktur mekânım
Kalmak için işte size gelmişim.

Sadî :

Geçti çağlar on beş yıldan sayım var
El içinde kalma kallı hayım var
Ben şarklıyım benim burda neyim var
Desene ki dilde koza gelmişim.

Alyansoğlu :

Âşık olan çeker kamu sitemi
Acı sözleriyle vurdun sen gami
Âşkın deryasında olmuşam gemi
Kol atuben yüze yüze gelmişim.

Sadî :

Âşık HASRETTİ'yim hak bulanım var
Hakka karşı her dem dost olanım var
Sen teki gemiye kar, boranım var
Senden paylaşmağa koza gelmişim.

Alyansoğlu :

ALYANSOĞLU pacın verir mi sana
O aklınla beğim olma divane
Gark ederim seni şimdi ummana
Almak için elden saza gelmişim.

Bundarı sonraki atışma ve deyişleri ikinci yazı ile sunacağız.

(1) Bkz. TFA., Sayı : 208.

Âşıklar Bayramı Dolayısıyla :

Ankaralı Âşık Ömerin Üç Koşması

Yazan : İhsan HİNÇER

28, 29 ve 30 Ekim 1967 günleri arasında Konya'da yapılan Türkiye Âşıklar Bayramında Şair Gökyay ve benimle birlikte Jüri'de bulunan şair Behçet Kemal Çağlar'ın, Âşık Ömer olarak hemen orada yarı irticacı olarak yazıp okumuş olduğu "Bu Meclis Kimlerin?" adlı şiir büyük ilgi ile karşılanmıştır. Şiir aynen aşağıdadır :

BU MECLİS KİMLERİN ?

Bu meclis bir gerçek sanat yoluna
Baş koyup, can koyup erenlerindir.
Yunus, Karac'Oğlan, Emrah diline
Hayran olup gönül verenlerindir.

Bu meclis erkânı tam anlar haldan,
Az veren candandır, çok veren maldan.
Gafillerin çalı sandığı daldan
Gülün en hasını derenlerindir.

Kimi kalem eri, kimi saz eri,
Efkârî'si, Müdamî'si, Hınçer'i,
Halk denen ummandan verip haberi,
Ummama yüzmeye girenlerindir.

Konya derler, Mevlânâ'nın dergâhı,
Burda herkes öz sanatın ağahı,
Yükselir göklere âşığın ahı,
Bu yer, dilde devran sürenlerindir.

Ses gitsin Konyadan dörtbir bucağa;
Çalsın sazlar, sözler düşsün kucağa.
Bu meclis bağlıdır aynı ocağa,
Hak yoluna postu serenlerindir.

Ömer'im, Urfa'dan, Kars'tan, Mardin'den,
Halkın sevincinden, halkın derdinden
Değil halkı oy dürbünü arımdan,
Gökyay'ca gönülden görenlerindir.

28. 10. 1967, Konya

Şair Orhan Şaik Gökyay'ın "Topun nam-lusundan görenlerindir" şiirine benzek olan bu şiir dakikalarca alkışlandı. Çağlar, ertesi sabah aşağıya aldığımız iki şiirini daha okudu. Nasıl yazdığını şöyle anlat-tı :

— Gece, âşıklar karşılıklı atıştı ve irticacalen en güzel şiirlerini okudular. Program sona erdikten sonra otele dönerek, odama

çıktım. Tam uyurken karşıma Bayramın yapıldığı salon geldi. Buradan bana seslendiler: İnsin bakalım! Ben mi ineyim, diye cevap verdim. Yok, dediler, siz akşam âşıklara ayak veriyordunuz ya, biz de sana veriyoruz. Uykuda başladım verilen ayağa göre şiir söylemeye. O sırada uyandım. Hemmen kâğıdı, kalemi aldım. İşte hatırımda kalanlar :

İNSİN BAKALIM

Sığdırdı ummanı gönlüm habbeye,
Yine dalsın, yüzsün, yunsun bakalım.
Birden uçuverdi Yeşil Kubbe'ye,
Hele bir sahneye insin, bakalım.

Ehli dil görmedim ben sizler gibi,
Coştı deli gönül denizler gibi,
Sırrını bir açar, bir gizler gibi
Kabarın dalgalar, insin, bakalım.

Gönül Adana'yı, Kars'ı dolaştı,
Kişmir'le, Hınçer'le deryalar aştı,
Kaflı gibi Kafdağ'na ulaştı,
Bir güzel omuza konsun, bakalım.

Âşık, sevdiğine bir selâm gönder,
Burdaki dostların emsali ender.
Sırası gelmişken şol Mehmet Önder,
Yüce gerçeklere dönsün, bakalım.

Halkı irşad etmek olmalı ahdi,
Harcasın bu yolda her türlü cehdi,
Demek Konya'daymış beklenen Mehdi,
Uçan Halısına binsin, bakalım.

Ümmî gönül, burda irfan okudu,
Açtı dört kitabı, derman okudu.
Coştı Âşık Ömer, meydan okudu :
Âşıklar bir yana sinsin bakalım.

29 - 30. 10. 1967, Konya

Behçet Kemal Çağlar devam etti :

— Bu da yetmemiş olacaktı. Topluluktan biri daha seslendi. "İrfan üstüne" de söyle, dedi. Biz de evvelâ söyledik, sonra yazdık :

İRFAN ÜSTÜNE

Hey, bu ne meclistir, ehli dil dolu,
Kanat açmış irfan irfan üstüne.

Elbistan'da Alkarısı İnanması

Yazan : A. Ümit ALOĞLU

Türk Folklor Araştırmaları Dergisinin 215. sayısında (Haziran 1967) Sayın Mithat Yılmaz, Elazığ'da Alkarısı (Elkarısı) inanmasını yazdı. Bu yazı, bende, memleketimdeki Alkarısı inanmasını yazma arzusu uyandırdı.

Elbistan'da bizlere Aloğlu'lar derler. Bu soyadının Alkarısı inanması ile çok yakından bağı var. Buraya da onun için düşürdüm. Soyadımız ile Alkarısı inanması arasındaki bağı rahmetli babamdan bir çok kere dinledim. Burada babamdan dinlediklerimle amcamın hanımından ve annemden dinlediklerimi de anlatacağım. Annem ve amcamın hanımı, Tanrıya şükürler olsun, halen hayattadırlar. (1)

Bir gün, nasıl oldu hatırlamıyorum, belki de dinlediğim Albasması masallarından etkilenerek babama sormuştum, daha sonra akrabamdan bir çok yaşlılardan da dinledim. Rahmetli halam, (84 yaşında iken 1962 de dünyaya gözlerini kapadı.) gençliğinde Suriye'de, Palestin'de bulunmuştu, sayısız

*Sazlar, âşıklara açtıkça yolu,
Çoğalıyor hayran hayran üstüne.*

*Huzurunuz deli gönlü coşturdu,
Ummanımı dalga dalga taşırdı,
Aşkın sahrasında yayan coşturdu,
Yükseldik bu gece imkân üstüne.*

*Yirmibeş üstattan aldım yine pay
Canımda bir insan kılığında ay.
Bir yanda Efkârî, bir yanda Gökyay,
Dertli gönle derman derman üstüne.*

*Bıraktık hurmayı, aldık alıcı,
Her söylenen akıllarda kalıcı.
Sanattan emr almış Feyzi Halıcı,
Bu şevk gerek böyle ferman üstüne.*

*Geldik Mevlânâ'ya Hakkı sevdik biz,
Gördük âşıkları halkı sevdik biz,
Yüz çevirdik Garpten, Şarkı sevdik biz,
Makine çıkamaz insan üstüne.*

*Ömer, âşık geldik dehre ezelden,
Dolu içtik himmet sahibi elden.
Öyle susadık ki, süt gibi elden
İçmeliyiz ayran ayran üstüne.*

29 - 30. 10. 1967, Konya

masal bilirdi, güzel de anlatırdı. Alkarısı konusunu da pek ballandırarak anlatırdı; ben buraya babamdan dinlediklerimi aktarıyorum :

Ata dedem, bir gün sabah namazı için abdest almaya kapılarının önündeki çeşmeye gitmiş. Çeşmeye varmadan bakmış ki arkası dönük bir kadın, bir insan ciğeri yıkıyor. Dedem bilirmiş ki bu Alkarıların bir yerine bir çuvaldız (çuvaldız, 10-12 santim boyunda kalın iğnedir ki çuval ağzı dikmeye yarar.) saplanırsa kaçamazlar. O da yakasındaki çuvaldızı yavaşça yaklaşıp Alkarısının etğine saplamış. Alkarısı, yalvarmış, yakarmış, tövbeler etmiş ama, Ata dedem çuvaldızını çıkarmamış. Alkarısı ile pazarlığa girişmiş. Dedem şu şartları ileri sürmüştü : Alkarısı, elindeki ciğeri, hangi kadından almış ise götürüp yerine takacak, bizim yedi ceddimize, eşimize - dostumuza dokunmayacak; Alkarısı da buna karşılık bizim evin alt katındaki kilerde oturmak istemiş, kilerimizi bekliyeceğini, zararı değil faydası dokunacağını söylemiş. Anlaşmışlar. Alkarısı gitmiş, ciğeri sahibine takmış, bizim eve de yerleşmiş. İşte bu Alkarısı olayından sonra bizlere "Aloğlular" demişler. Odur, budur bizim soydan kimsesi albasmaz. Elbistan'da hamile kadınların kâbus görmeleri, boğulacak gibi olmaları, lohusa humması hali, Albasması diye deyimlenir. Kendilerini Albasanlar, evin kazancı Aloğlu soyundan olan birilerine giderler, çok küçük bir karşılık örneğin bir iğne (Amcamın karısı yalnız iğne alır, annem bir süğüm (2) iplik alır.) vererek biraz ekmek, biraz tuz ve biraz kül alırlar. Karşılıksız verilmiyor. Amcamın hanımı bir defasında karşılıksız vermiş de kendisini rahatsız etmişler.

Ekmeğin bir kısmını kendini Albasan yer, ağzına da biraz tuz ve kül atar. Kül ve tuzun bir kısmını da eve saçarlar, geriye kalanları da bizden aldıkları çapuda sarıp yastığının altına korlar. Bir daha da onları albasmaz.

Halamdan dinlediğim;
Dedem subaymış, kışlada kaldığı ya da arkadaşlarıyla eğlendiği geceler eve geç

geldiği çok olurmuş. Böyle geç geldiği bir gün nineme aç olduğunu söylemiş. Mutfağa inen ninemin immesiyle çıkması bir olmuş. Hem kızıyor hem de ağlıyormuş: "Üstüme kuma getirdiği yetmiyormuş gibi habersiz evime sokuyor bir de beni ayağına gönderiyor..." Dedem "Yok, demiş, hanım, yok öyle bir şey, ben kışlada geliyorum. Ne kuması?" Dedem nihayet hatırlamış: "Hanım hanım, o bizim Alkarısıdır, kileri bekliyor olmalı, istersen yürü beraber inelim." demiş, inmişler ki ne kadın var ne kuma.

Ninem, aynı alkarısını birçok kere görmüş. Özellikle dedem evde olmadığı günler evin içinde altın keselerini şingurdata şingurdata dolaşır dururmuş.

Annemden dinlediğim :

Yaylada bir gün annem, yatsı namazına durmuş. Namazda hissetmiş ki, bir kadın, alı pullu, süslü püslü, bilekleri bilezik dolu annemin tarifine göre Sivas bayan halay ekibinin giysileri gibi giysileri olan bir kadın, gelmiş namaza durmuş. Annem bir süre korkmuşsa da namazda Tanrı'ya tevekkül olmuş. Selâm verdiğinde bir de bakmış ki, kadın kendine gülümseyip kaçıyor. Annem peşinden gitmiş ise de eve girdikten sonra görememiş. O zaman anlamış ki, namazda yanına duran alkarısıdır.

Amcamın hanımından dinlediklerim :

Amcamın hanımının anlattıkları çok. Ancak ben birkaçını yalnızca söylemekle yetineceğim :

Beraber birçok kere hem de bir kaç tanesi ile namaz kılmışlar.

Bir düğünlerine şahit olmuş. Şöyle ki : Bir gün amcam ava gitmişmiş. Yengemin uykusu bir türlü gelmiyormuş. Bir ara bir cümbüş sesidir doldurmuş evi. Şaşırmış. Bakmış ses kilerden geliyor. Gitmiş kapıyı açmış ki, içerde çalıp oynuyorlar. Bir süre seyretmiş, bu ara kapıyı gıcırdatmış, sesi duyunca görünmez olmuşlar.

Bir üzüntülü gününde de yengemi teselli etmiş bir Alkarısı. Ama olayı bütünüyle anımsıyamıyorum şimdi.

(1) Annem Hidayet Aloğlu, 65 yaşında, yengem Hatice Aloğlu, 55 yaşlarında Elbistan'da Köprübaşı Mahallesinde.

(2) Süğüm, bir iğne takımlığı iplik, demektir.

Bize gelen KİTAPLAR

• Ord. Prof. Dr. A. Süheyl ÜNVER : "Kahvehanelerimiz ve Eşyası". Yarım asır önce Ressam A. Rıza Beye göre, Bizzat Ali Rıza Bey tarafından yapılan kahvehanelere ve kahvehane eşyasına ait 57 resim. Ankara Sanat Yayınları : 1. 24 x 16 Cm. boyunda, 48 sayfa, 15 lira.

• Ord. Prof. Dr. A. Süheyl ÜNVER : "Yetmiş Yıl Önce Konya". Belleten, cilt XXXI, sayı 122 (Nisan 1967)'den ayrı basım. Sf. 201 den 220 ye kadar, ayrıca kuşe üzerine iki sayfalık Ahmet Tevhit Beyin mektubunun kışeleri basılmıştır. 24 x 16 boyunda.

• Dr. Phil. Hâmit Z. KOŞAY : "Maddi Halk Kültürü Araştırmaları". Binicilik, nakil araçları ve müzesi. Türk Etnografya Dergisi, sayı IX dan ayırbasım. Sf. 33 den 46 ya kadar. 29 x 20 boyunda.

• Branislav NUSİÇ - Süreyya YUSUF : "Ramazan Akşamları". Sırpçadan çeviri, Rumeli Türklerinin yaşayışına ait hikâyeler. Varlık Büyük Cep Kitapları: 266. 17 x 12 boyunda, 80 sayfa, 2 lira.

• Yahya BENEKAY : "Yaşayan Alevilik". Röportaj, Kızılbaşlar Arasında. Varlık Faydalı Kitaplar : 77. 17 x 12 boyunda, 184 sayfa, 5 lira.

• Selâhattin DOĞAN : "Şiirler. Burcu". Şiirler, Ankara, 1967. 20 x 14 boyunda, 64 sayfa, 5 lira.

• A. Fuad AZGUR : "Mehmedim". Şiirler. Çaba Yayınları : 3. 20 x 14 boyunda, 56 sayfa, 5 lira.

• Muzaffer Budak SEYFETTİNOĞLU : "Haksız Acılar". Şiirler. 20 x 14 boyunda, 64 sayfa, 2,5 lira.

• Güngör GENÇAY : "Balıklar Ovası". Şiirler. P. K. 88, Beyazıt - İstanbul. 16 x 12 boyunda, 46 sayfa, 200 kuruş.

• Doç. Dr. Cevat GERAY : "Toplum Kalkınması Deneme Çalışmaları - Bünyan Örneği". Ankara Ün. Siyasal Bil. Fak. Yayını, No. 228 - 210. Sunuş, Sekiz ayrı bölüm, örnek olaylar, bibliyografya, Giriş. LXVIII + 332 sayfa, 7 harita, 10 çizelge. 24 x 17 boyunda, 37 lira.

İncili Çadır

Derleyen : Veysel ARSEVEN

Bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, Allahın kulu çok, çok demesi pek günahmış. Bir padişahla karısının büyük bir derdi varmış. Günlerden bir gün padişah odasına oturmuş, derin düşüncelere dalmıştı. Sultan yanına gelerek:

— Ne yapalım, der; derdini veren, dermanını da verir. Sen hele bir yolculuğa çık.

Bunun üzerine padişah, ve-

zirlerini alarak atlara binip yola düşmüşler. Saatleri günler, günleri haftalar, haftaları aylar kovalar. Bir de arkalarına bakarlar ki bir çuvaldız boyu yol yürümüşler. Oturup dinlenmek için bir yerde konaklamışlar. Bir de bakmışlar ki karşı tepeden garip bir şey uçup geliyor. Beklemişler, beklemişler bir de görmüşler ki yaklaşan ateş topacı, nur yüzü ak sakallı bir ihtiyar. Yan-

larına yaklaşınca: "Merhaba padişahım" der. Padişah he-men ayağa kalkar ve:

— Madem ki benim padişah olduğumu bildin, derdinin de ne olduğunu bilirsin, diye sorar.

— Evet, senin derdini biliyorum. Sonra cebinden bir elma çıkarır: yarısını sen yarısını da sultan yesin. Dualarınızı da da eksik etmeyin, der, ortadan kaybolur.

Dokuz ay, dokuz gün sonra, nur gibi bir kız bebekleri dünyaya gelir. Çocuk iki üç yaşına gelince, vezirler ilk olarak görmeye gelirler. İçlerinden en yaşlısı, padişahın kulağına eğilerek:

— Bu kız çok güzel, büyüünce başınıza dert açabilir, der. Bunun üzerine padişah, yer altında bir saray yaptırır. Dışarı ile bağlantısı olmayan, dışarıdan içeriye ışık sızmayan bu saraya küçük kız ile nedimesi yerleşir. Nedime ona okuma yazma ve daha bir çok faydalı şeyler öğretir ama, doğa'dan söz açmaktan bilhassa kaçınır.

Aradan uzun yıllar geçmiş, kız onbeş yaşında bir dünya güzeli olmuştur. Bir gün et yemeği yerlerken nedime:

— Aman der; sakın kemiği boğazına kaçırma. Bu söz üzerine kız, tutar kemiği pencereden fırlatır, cam kırılır, pencereden içeriye ışık girer. Işığın ne olduğunu unutmuş olan genç kız, onu yakalamak için saatlerce uğraşır, kan ter içinde kalır. Akşam olur, yatarlar ama, kızı bir türlü uyku tutmaz. Işığın geldiği yerleri merak eder. Ertesi gece dadısı uykuya yatınca, bir yolunu bulup yer altı sarayından çıkar, dışarı çıkar. Bir de ne görsün? Saraya yakın tepelerin eteğinde yumak yumak ışıklar. Koşa koşa oraya gider, bakar ki bir sürü çadır. Kapisında iki nöbetçinin uyuya kaldığı, her tarafı inci ile donatılmış en süslü çadırın içine girer. Yaktakta, çok güzel bir delikanlı yatmaktadır. Bir tarafında dürürlü bir gömlek, başucunda, altın, ayak ucunda gümüş şamdan yanmakta, sofrada bir ki-

şilik yemek ve bir bardak su durmaktadır.

Kız, tül gömleğin dürüsünü bozar, şamdanların yerini değiştirir, yemeklerden yer yarım bardak ta su içer ve eve döner. Bakar ki dadı horul horul uyuyor, o da yatar uyur.

Delikanlı sabahleyin kalkınca, bakar ki yemeklerden yenmiş, gömlek bozulmuş, su içilmiş, nöbetçilere bağırıp çağırır. Akşam dağdan bir torba kar getirtip başının üzerine asar. Kar eridikçe, torbadan akan soğuk su damlaları yüzüne düşer, uyumasına engel olur.

Kız gene gelir, bir önceki gece yaptıklarının aynısını yapar, fakat tam gideceği sırada delikanlı kolundan tutar. "Sen kimsin is misin cis misin?" diye sorar. Kız da: "Ne is'im ne de cis, seni yaratan Allahın bir kuluym" der. Geceyi incili çadırda geçirir. Sabahleyin uyanır ki güneş doğmuş, etrafta da ne incili çadır ne de bir kimse var. Meğerse bir başka ülkenin padişahının oğlu evlenecekmış. Adet olduğu üzere güveyi ile arkadaşları kırk gün kırk gece dağa çıkar eğlenirmiş. Bugün de kırkıncı gün olduğu için, çadırlar toplanılmış, incili çadırda yatan padişahın oğlu da arkadaşlarını alıp memleketine dönmüş. Kız başlar ağlamaya. Neden sonra, oradan geçen bir çobandan, çadırların bulunduğu yerin, "Sehvaneli" olduğunu öğrenir. Bunun üzerine kız, çobana:

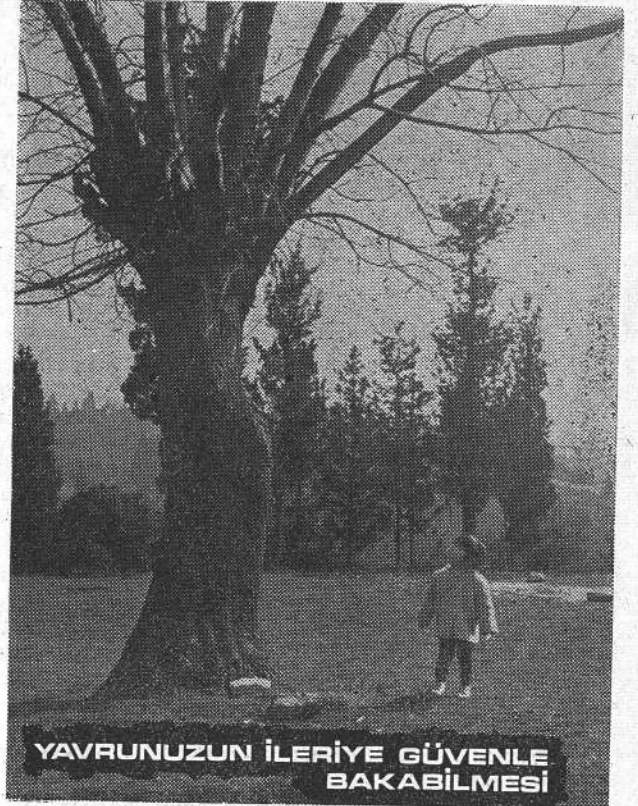
— Ne olur çoban, üzerimdeki altınların hepsi senin olsun, bana arkandaki elbiseyle, bir koyun karnı ver, der. Çoban kızın isteklerini yerine getirir. Partial elbiseleri sırtına, koyun karnını da başına geçirince, olur bir keloğlan bizim kaçak kız, düşer yola. Padişahın oğlu da gider, bir arkasına bakar, iç çekermiş. Keloğlan yanına yaklaşınca, adın nedir diye sormuş. Keloğlan da "Abdal" demiş

— Nereden gelirsin?

— Sehvanelinden.

— Orada ne gördün?

— İncili çadır kurulu gördüm. Tül gömleği dürürlü gördüm, gümüş şamdan döner gördüm, içinde bir güzel ah edip, ağlar gördüm, deyince, delikanlı :

YAVRUNUZUN İLERİYE GÜVENLE BAKABİLMESİ

şimdiden yapacağınız tasarruflarla mümkündür

AKBANK

(Folklor : 153)

— Ne deyip ağlıyordun? diye birlerine sarılıp, muratlarına sorar. Abdal da:

— Uyudum, nittim,

Ben bana ettim,

Gülünen nerkis,

Yarımı nittin, deyince, Ab-

dalin, çadırına gelen genç ve

güzel kız olduğunu anlar, bir

— Anlatanın adı : Meriyem Tabar. Derlendiği tarih : 12 Ocak 1955. Yaşı : 30. Ne suretle alındığı : Mediha Tetik aracılığı ile. Nerele olduğu : Kırşehirli.

Sayın öğrenci; sizde bu ikramiye kazanabilmek için Türkiye Vakıflar Bankasında en az vadeli ve 500 liralık bir hesap açtırınız.

Her ay 75 Öğrenciye 2 sene müddet ile 250 Lira Burs

Türkiye Vakıflar Bankası

Türk Folklor Kurumu'nun Kongresi

Yazan : Bora HİNÇER

Geçen ayın 12 sinde, Türk Folklor Kurumu'nun 3. Dönem Kongresi, İstanbul Erkek Lisesi Mezunları Derneği lokalinde yapıldı. Başkanlık Divanı seçiminden sonra Yönetim Kurulu Başkanı Sezer Güven bir yıllık çalışma raporunu okudu. Bunu Halk Oyunları, Derleme, Basın - Yayın grup başkanlarının raporları ile Halk Oyunları Okulu Md. lüğü, Muhasebe, Denetleme ve Ankara Bürosunun raporları takip etti. Bu arada Altay Uysal, Selâmi Yılmaz ve Ertuğrul Görceli hesapları inceleme komisyonuna seçildi.

Gerek Yönetim Kurulu, Gerekse diğer çalışma raporları hakkında Kâzım Aydılek, Mazhar İrmak, Üstün Gürtuna, Necdet Altunkılıç, Fatin Eren, Selâmi Yılmaz söz aldı. Tenkitlere Sezer Güven, Mete Akıncı, Oktay Güzelbey cevap verdi.

Daha sonra seçimlere geçildi, Genel Başkanlığa İhsan Hınçer, Genel Sekreterliğe Oktay Güzelbey, Genel Muhasipliğe Ünal Süzgün, yönetim kurulu üyeliklerine de Mete Akıncı, Fatin Eren, Hasbi Altınok ve Fikret Değerli seçildi.

Denetleme Kuruluna Ergül Güryel, Mustafa Açıkkol, Umur Kocabaşoğlu; Haysiyet Kuruluna Cahit Öztelli, Sevgi Babaoğlu, Muzaffer Şen, Kâzım Aydılek ve Mahir Dilek; Fahri Başkanlığa ise oybirliğiyle Muhiddin Güven seçilerek, gündem gereğince gelecek 1967 - 1968 çalışma devresi bütçesi ele alındı. 560.000 lira olarak getirilen teklif 330.000 lira üzerinden onaylandı.

Kurumun çalışmaları dikkate alınarak amme menfaatine hâdim dernek olabilmesi için gerekli müracaatların yapılmasına karar verildi.

Türk Folklor Kurumu Yeni Yönetim Kurulu, iki yıl önce kendisine tahsis olunan İstanbul Defterdarlığı yanındaki restore edilmiş bulunan Hacı Beşir Tekkesi binasında çalışmalarına başlamıştır. Ayrıca Kurum'un yönettiği Halk Oyunları Okulu 3. dönem, Halk Musikisi Okulu da I. Dönem derslerine 27. 11. 1967 tarihinde Saraçha-

nebaşındaki Oruçgazi İlkokulu salonunda başlamış bulunmaktadır.

★

ATATÜRK KIZ LİSESİNDE FOLKLOR DERSİ

Deneme Lisesi olarak eğitim yapan Atatürk Kız Lisesi'nde bir de Folklor Dersi programa alınmıştır. Geçen yıllarda bu dersi, merhum şair ve folklorist Ahmet Kutsi Tecer vermekte idi.

Bu yıl aynı ders programı, aynı okulun edebiyat dersleri grubu öğretmeni şair ve folklorcu Haşım Nezihi Okay tarafından verilmektedir. Okay, 22 maddelik bir ders programı düzenlemiştir. Ayrıca bu maddeler üzerinde de bazı açıklamalar yapmış, bunları teksir ederek öğrencilere dağıtmıştır.

Folklorun bir millî kültür meselesi olarak liselerde ele alınması sevindirici bir olaydır. Lise müdürü ile eğitim ailesini ve arkadaşımız Okay'ı bu olumlu çalışmalardan dolayı tebrik ederiz.

★

AVUSTURYA'DA DÜZENLENEN TÜRK HAFTASI

Avusturya resmî makamları ile Dışişleri, Millî Eğitim ve Turizm ve Tanıtma Bakanlıklarımızın birlikte düzenledikleri "Türk Haftası" Kasım ayının ilk haftası sonundan ikinci haftası sonuna kadar devam etmiş, büyük ilgi toplamıştır.

Türk Haftası münasebetiyle Avusturya'ya giden Ankara Kız Olgunlaşma Enstitüsü mankenlerinin eski Türk motifleriyle işlenerek modernize edilmiş kıyafetleri misafirlere sunmaları ve başta Büyük elçimizin eşi olmak üzere bütün elçilik mensupları eşlerinin millî kıyafetlerimizle davetlileri karşılaması çok etkili olmuştur.

Öteyandan İzmir Büyük Efes Otelı başahçısı İlyas usta'nın hazırladığı Türk yemekleri ve tatlıları da davetin ilginç yönünü teşkil etmiştir.

Şehrin en lüks ve modern oteli "Intercontinental" in giriş holünde duvara asılmış büyük ebatla bir Türk bayrağı ve çeşitli afişlerle haftanın başladığı ilân edilmiştir. Salonlara yerleştirilmiş vitrinlerde Türk sanat anlayışının en nâdide örneklerinden sırma işlemler, nakışlar, küpeler, broşlar, gravürler, tahta üzerine kakma taş eşyalar ve daha pek çok çeşitli Türk sanat eserleri sergilenmiştir.

Ankara Kız Olgunlaşma Enstitüsünün hazırladığı 40 parça kıyafeti okulun dört mankeni Fatoş Alataş, Gülay Postacıoğlu, Çağla Kurtuluş ve Aysun Akan takdim etmiştir. Türkiyenin şehirlerinin adını taşıyan kıyafetler, yurt dışında memleketimizi tanıtmakta yeni bir buluş olmuştur.

Sabiha Akdemir'in ve Nâdide Uluant'ın sanat eserleri büyük ilgi çekti.

Türk Haftası münasebetiyle Linz, Salzburg ve Feldkirchen'de başarılı gösteriler yapan Türk folk - dans gurupları Viana'da da başarılı olmuşlardır.

Bursa Kılıç Kalkan, Gaziantep ve Silifke ekplerinden kurulu 35 kişilik folk dans gurubumuz Viananın sarayları ve parklarında gösteriler yapmışlar ve Avusturyalılar tarafından büyük hayranlıkla izlenmişlerdir. "Palfy Sarayı" salonlarında düzenlenen gösteride salonlar tamamen

Avusturya'da düzenlenen defileye katılan iki Türk kıızı

Ardanuçlu Âşık Efkârî

— VIII —

Yazan : A. Emin ARSLAN

A Ğ İ T

Haram oldu dünya bana sevdiğim,
Göz yaşımı süzerimde unutmam.
Dolanırım yana yana sevdiğim,
Dert defterim yazarım da unutmam.
Senin aşkın ile feryâd ederim
Seninsiz bu dünyayı n'ederim
Saz elimde diyar, diyar giderim,
Ölene dek gezerimde unutmam.
EFKÂRÎ'nin ömrü sona erse de
Nesiller değişse devran dönse de
Mezarım taşına Baykuş konsa da
Otlar bitse mezarımda unutmam.

Efkârî bu büyük acısını unutmak için
gurbete çıkar. Yana yana dolaşarak kahve
köşelerini mesken yapar. Çalar çağırır,
ağlar ağlatır. İşte bu sıralarda söyleyip gö-
nülleri ateşleyen bir kaç şiirini aynen ve-
riyorum :

H İ C R A N

Bende gidiyorum gurbet eller'e
Geçer bu kış yaz olanda gelirim
Turna gelir konar bizim göllere
Göllerinde kaz olanda gelirim.
Ne zaman gelirse müzeyyen çağlar
Koyunlu kuzulu çimenli dağlar
Can bulur ağaçlar yeşerir bağlar
Kirazında göz olanda gelirim.
EFKÂRÎ'yim sararıpta solmasam
Garip gurbet elde varıp kalmasam
Bahar olur, yaz olurda gelmesem
Geçer günler güz olurda gelirim.

G Ö N Ü L

Bülbül olmuş gonca gül hevesinde
Yazı gelmez viran bağlar bu gönül.
Güneş çılmaz oldu tepelerine
Kışı gitmez karlı dağlar bu gönül.
Bazan pazar açar şehirler gibi
Bazan çalkanyor bahirler gibi
Bazan boz bulanık nehirler gibi
Derin girdaplara çağlar bu gönül
Çıkamaz girdaptan el atar hafa
Görmedi şad günü, çekmeden cefa
Yâr ile dünyada bulmadı sefa
Ah çeker "EFKÂRÎ" ağlar bu gönül.
Arka arkaya seyahatler yapar. Gezdiği
iller'in güzellerine koşma söyler.

Aylar yıllar birbirini kovalar, yıl 1930
olur. İnsafsız kaderin cilvesi onlara oyun
oynamıştır. Bu arada yakınları, Abdullah
Hoca, Ali Ağa ve Sultan Hanım hepsi de
ölmüş, Hakkın rahmetine kavuşmuşlardır.
Nihayet her fani gibi sevgilisi de ölmüştür.
15 Nisan 1930 da Efkârî'nin üzüntüsü son-
suzdur. O gün üç çocuğu öksüz kalmış, o da
can evinden vurulmuştur. Aynı gün Efkârî,
sevgilisinin tabutu başında şöyle in-
ler :

A Ğ İ T

Ya Rab, bu ne ölüm, bu nasıl zülüm
Sığmaz yürekler içler ağlıyor.
Çiçeği burnunda giden bu gülüm
Toprağa karışan saçlar ağlıyor.

Hiçbir can dayanmaz böyle bir zâra
Mahşere kalmıştır bendeki yara,
Hey mezarıcı kazma vurma mezara,
Sen görmezsin, toprak taşlar ağlıyor,

Ötme bülbül ötme bağlar yashdır,
Bugün Ardanuç'da dağlar yashdır,
Kalan bir Kerem'dir, giden Aslı'dır,
Ovalar, yaylalar, göçler ağlıyor.

EFKÂRÎ sen gamsız kalmazsın bir gün
Ortada bir tabut bu nasıl düğün ?
Her kimin yüzüne baktıysam bugün,
Çekilir yürekler, içler ağlıyor.

H İ C R A N

Bir güzelin sevdasına vuruldum
Dursam bu dert beni denler, gezerim.
Boz bulanık nehir idim, duruldum,
Şimdi göz yaşımı siler gezerim.

Bülbül iken ayrı düştüm gülümden
Ağlasamda bir şey gelmez elimden
Yaradan yârımı aldı elimden
Şimdi akibetim diler gezerim.

Ağardım dağların beyazı gibi
Kurudum bağların kirazı gibi
Anasın yitirmiş bir kuzu gibi
Eşim eşim deydi meler gezerim.

EFKÂRÎ ayrılık bir verem gibi
Kimde yara vardır bu yarem gibi
Aslı'yı yitirmiş bir Kerem gibi
Sedefli sazımı çalar gezerim.

Ressam Hüseyin Bilişik, sergisinde Ercüment
Kalmuk'la konuşurken.

lüsü de Bilişik'e etkiye bulunmuştur. Yarı
soyut eserleri yanında bir halk çocuğu ol-
duğunu unutmaması da dikkati çekecek
şekilde eserler vermesine yardım etmiştir.
1923 te İzmir'de doğan, 1943 de Güzel
Sanatlar Akademisi Resim Bölümünü bi-
tiren Bilişik, her sergisi ile daha başarılı
olmaktadır.

HALÜK TARCAN'IN FOLKLOR
ÜZERİNE KONUŞMASI

22 Kasım günü saat 18.30 da Halûk Tar-
can Türk - Alman Kültür Merkezi'nin dü-
zenlediği programa göre galeride müzikli
ve projeksiyonlu olarak "Anadolu Türk
Folklorunun Kaynakları Üzerine" adlı bir
konferans vermiştir.

Son yıllarda yukarı ve orta Asyada, A-
nadolu ve Mezopotamya'da yapılan kazı-
lar ve etnomüzikolojik araştırmalar, Ana-
dolu etnik müziği ve Anadolu Türk folklo-
ru konusunda çok önemli sonuçlar ortaya
koymuştur. Halûk Tarcan bu konuda ko-
nuşmuş, bunlardan bir kısmını müzik ve
projeksiyon halinde dinletmiş ve göstermiş-
tir.

Halûk Tarcan İstanbul Konservatuarını
bitirdikten sonra piyano bilgisini geliştir-
meğe gittiği Pariste, Üniversitenin bir
kolu olan ilmi araştırma merkezine alın-
mıştır. Burada Türk etnik müziği ve özel-
likle aksak ritimler konusundaki çalışma-
larıyla tanınmıştır. 1965 Paris Üniversitesi
öğretim görevlisi olarak memlekete dön-
müştür.

dolmuş ve pek çok Viyana'lı saraya gire-
memiştir.

Gazetecilerin ilgisini çeken kıyafetler
hakkında Ankara Kız Olgunlaşma Ensti-
tüsü öğretmenlerinden Hikmet Tezcaner
ve Mihri Solak bilgi vermişlerdir. Muhabir-
ler, radyo ve televizyon reporterleri ayrı-
ca Türkiye'nin turizmi ve tarihi zenginlik-
leri ile turizm endüstrisi alanında yapılan
çalışmalar üzerinde çeşitli sorular sormuş-
lardır.

Viyana'da başlayan "Türk Haftası" na
katılan folklor dans gurubumuz şehrin bü-
yük bir salonu olan "Theresian" da Türk
işçileri için de özel bir program düzenle-
yerek gösteriler yapmıştır.

HÜSEYİN BİLİŞİK'İN RESİM
SERGİSİ

Türkiye Ressamlar Cemiyeti Başkanı
Hüseyin Bilişik, kasım ayının 3 üncü günü,
Taksim Sanat Galerisi'nde bir resim ser-
gisi açmıştır. Bu, yurt içi ve yurt dışında
pek çok sergilere katılan Bilişik'in dördün-
cü kişisel sergisi idi. Teshir edilen eserler,
sergiyi gezenler tarafından ilgiyle izlen-
miştir. Bilhassa Anadolu köyleri ve köy-

Algo
TABLET

Soğuk algınlığı hastalıklarında,
gripate ateşli enfeksiyon hastalık-
larında, siyatik, bel ağrıları, nik-
ris ağrılarında, romatizma ve nev-
ralji hastalıklarında ağrı dindirici
olarak kullanılan bir tedavi ila-
cıdır.

Emin ve erken tesiri ile temayüz-
eden ALGO baş, diş, nezle ile tür-
lü sebeplerden doğan ağrılar, mig-
ren ve adet sancılarında umumiyet
le kullanılır.

ALGO
LOKMAN müstahzardır.

(Folklor : 154)

İyi plânlanan ve yürütülen bir reklâm ve tanıtma faaliyeti bir müessese için masraf kapısı olmaktan çıkar; karşılığını kat kat getirir.

BASIN İLÂN KURUMU

Cağaloğlu, Türkocağı Cad. no.1, kat: 3
Telefon: 27 66 00 - 27 66 01. İstanbul

(Basın : 26546 — 155)

Şiddetli baş ağrılarına karşı

OPON
KULLANINIZ

OPON, baş, diş, adale, sinir, lumbago, romatizma ağrılarını teskin eder
OPON, bayanların muayyen zamanlardaki sancılarında faydalıdır
OPON, günde 6 tablet alınabilir

(Yeni Ajans : 8514 — 156)

Yıllık abonesi : 12,
altı aylık abonesi : 6
liradır.
Yurd dışı senelik abone :
\$ 3, 1

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Sahibi : İHSAN HİNÇER
Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden Sorumlu Yönetmen :
BORA HİNÇER

Mektup ve havale için adres : Posta Kutusu : 46, Aksaray — İstanbul. Tel. : 22 49 74

Basılmıyan yazılar
istenince geri gönderilir
Dizgi ve baskı :
HALK MATBAASI
İstanbul

TÜRK FOLKLOR (= HALKBİLGİSİ) DERNEĞİNİN YAYIN ORGANIDIR

GÖRÜNÜŞ, KALİTEMİZİ
BELLİ ETTİĞİ GİBİ;

YILDA 3 BÜYÜK
ÇEKİLİŞ DE

KAZANMA
ŞANSINIZI
ARTIRIR

Vadeli her 50,
vadesiz her 100
liraya bir kur'a
numarası

SÜMERBANK

(Basın : A. 21020 — 20729 — 157)